

ВТОРИ ПРИНОСЪ КЪМЪ ПЕПЕРУДНАТА ФАУНА НА ПАРКА ЕВКСИНОГРАДЪ ПРИ ВАРНА

Отъ Д-ръ Иванъ Бурешъ.

ZWEITER BEITRAG ZUR SCHMETTERLINGSFAUNA VOM SCHLOSSPARK EUXINOGRAD, BEI DER STADT VARNAB AM SCHWARZEN MEER.

von D-r Iw. Buresch — Sofia.

У в о д ъ.

Деветъ километри на северо-изтокъ отъ града Варна, край самия Черноморски брѣгъ е разположена лѣтната резиденция на Българската царствующа фамилия — парка и двореца Евксиноградъ. Днесъ Евксиноградското имение заема 796 декара земя, отъ които около 400 декара сж лозя, а останалото представлява разкошенъ ботанически паркъ, който нѣма свой равенъ на Балкански полуостровъ.

Живописното кѣтче, на което сега е разположенъ парка е било преди построяването на Евксиноградския дворецъ — 1884 год. — пусто, каменливо, само тукъ тамъ обрасло съ бедна растителностъ и бурени мѣсто, а самиятъ морски брѣгъ е представлявалъ голи скали и сипеи. Една малка частъ отъ мѣстността е била заета съ мършави лозя, а друга е била заета отъ низкитѣ, охлупени постройки на манастирчето „Свети Димитрий“. Построяването зградата на двореца е започнало още презъ време на князуването на Княза Александъръ Батембергъ и то по плановеѣ на германския архитектъ Legs; довършването на постройката, вътрешното обзавеждане на двореца и създаването на паркъ около него започва чакъ презъ 1888 год., следъ встъпването на престола на Негово Царско Височество Князь Фердинандъ I.

За превръщането на пустата мѣстностъ въ разкошенъ паркъ се положили голѣми грижи, изразходваха се много парични срѣдства; обаче и едното и другото нѣмаше да постигнатъ цѣльта, ако не бѣха отличнитѣ познания по ботаника и градинарство на Негово Величество Царъ Фердинандъ. Планътъ на парка е билъ съставенъ отъ известния на вре-

мето французки инженеръ-пейзажистъ Martinet, който презъ 1887 год. е билъ специално повиканъ за да огледа неплодородното мѣсто, което ще трѣбва да се превърне въ паркъ. По-късно бѣ повиканъ за сжщата целъ и видния германски дендрологъ Geheimrat Neumayer, отъ Горската академия въ Тарантъ, за да посочи какви видове чуждестранни дървета ще могатъ тука да вирѣятъ. Днесъ всѣки посетителъ на Евксиноградъ, остава очарованъ не толкова отъ архитектурата на самия дворецъ, колкото отъ грижливо и смислено подредения паркъ около него. Ония, които още помнятъ пустата мѣстность, въ която се строѣше нѣкога двореца, не могатъ да не изкажатъ своето очудване отъ грамадната промѣна, която е станала тукъ и която е превърнала пустата нѣкога мѣстность въ най-красиво кѣтче на Черноморското ни крайбрѣжие. При освещаването на Евксиноградската сграда презъ 1890 год., бележитиятъ Варненски Владика Симеонъ е произнесълъ слово, въ което между другото е казалъ и следнитѣ думи „Нека Богъ даде и плодородие на тая каменлива мѣстность“. И маститиятъ владика доживѣ действително да види превръщането на тая пуста мѣстность въ най-красивиятъ паркъ, какъвто сѣществува сега на Балкански полуостровъ.

Трѣбваше добре да се знае, какво може да расте по подвижнитѣ солени пѣсъци край самия морски брѣгъ, особено въ западната частъ на имението. Трѣбваше да се знае какво може да расте по разрушенитѣ сарматски варовници, спускащи се стрѣмно като стени къмъ морето; трѣбваше да се знае съ какво ще могатъ да се залесятъ оголенитѣ отъ палящото слънце и отъ вѣтроветѣ сухи мѣста край самия дворецъ; трѣбваше да се знае съ какво ще могатъ да се закрепятъ ронливитѣ брѣгове на силно прииждащата напролѣтъ рѣкичка що прорѣзва парка.

За всички тия разнообразни терени трѣбваше да се установятъ предварително подходящи растения, своевременно да се насаждатъ, за да не се губи излишно време и да не се изразходватъ излишни парични срѣдства, а едновременно съ тѣхното насаждане да се придаде надлежна красота на парковия пейзажъ. Всѣки специалистъ градинарь, който днесъ посещава парка, признава че всички тия сложни градинарски и дендрологически проблеми сж много сполучливо разрешени тука. Негово Величество Царъ Фердинандъ много добре знаеше съ каква растителность сж закрепени напролѣтъ въ французкия Бретанъ и той нареди да се насаждатъ и въ Евксиноградъ тия растения, та да задържатъ пѣсъцитѣ. Насадени бѣха тука горички отъ *Pinus maritima* и *halensis* и гжсти букети отъ *Tamarix tetrandia* и *palasii*, *Euphorbia rhamnoides*, *Lygustrum vulgare* и трѣстиката *Arundo donax*. Тая дървесна растителность направи

сѣнка върху бѣлата настилка отъ ситенъ пѣсѣкъ и съ това се даде възможность и на други пѣсѣколюбиви растения сами да се засѣятъ и поникнатъ, като напр. *Astragalus varenensis*, *Silene pontica*, *Centaurea turkei*, *Cacile maritima*, *Medicago maritima*, *Mulgidium tataricum*, *Artemisia pontica* и др. До тая растителность порастна бѣлата остролистна трева *Elymus agenaria*, сивобѣлитъ и твърди линейни листа на която стърчатъ съ остритъ си върхове изъ ровкия пѣсѣкъ, а между тѣхъ напролѣтъ цвѣтятъ красиви макове *Paraver dubium* съ лилави, червени и бѣли цвѣтове. Поставенитъ до тия растения грижливо написани върху цинкови пластинки етикети, дадоха постепенно характеръ на ботаническа градина на тия по-рано пустинни мѣста.

Ронливитъ голи стрѣмни брѣгове, които по-рано постоянно се рушеха отъ морскитъ вълни и вѣтрове, бѣха или закрепени съ зидове или пѣкъ бѣха насадени съ растения и храсти, които обичатъ силния припекъ и които съ коренитъ си задържатъ и закрепяватъ стрѣмнинитъ. Пренесениятъ тука медитерански храстъ *Spartium junceum* се развѣди изобилно и се разнесе даже, въ подивѣло състояние, и изъ околнитъ баири. Почти сѣщото стана и съ *Jasminum fruticans*, а покрай тѣхъ други мѣстни низки храсти, като *Licium barbarum*, покриха на много мѣста стрѣмния брѣгъ съ висящитъ си на долу клони. Въ последно време Негово Величество Царь Борисъ III направи опити съ насаждане по тия мѣста на кактуса *Opuntia* и на *Agave americana*, американски припечни растения, които растатъ въ диво състояние и по брѣга на Адриатическо море. Опититъ съ *Agave*, както се предполагаше, не дадоха резултати — тия растения не можахъ да изтраятъ на студенитъ зими; обаче насаденитъ опунции добре вирѣха 5 години подъ редъ, докато прекомѣрно острата зима на 1928/29 г. не ги унищожи.

По скалиститъ пѣкъ мѣста на морския брѣгъ бѣха насадени растения и храсти, които утрайватъ на голѣмата суша и слънчевъ пекъ, като напр. *Rozmarinum officinalis*, *Eleagnus edulis*, *Santolina*, *Lavandula*, *Cineraria maritima* и др.

Розмаринови клончета, взети отъ сватбения букетъ на Негово Величество Царь Фердинандъ и произходящитъ отъ замъка Пианоре въ Италия се развиха тука въ голѣми букетни храсти, които днесъ разнасятъ приятната си мека миризма изъ алеитъ на парка. Не по-малко изобилно се е разпространилъ и яминътъ. А чуждото на нашата флора растение *Cineraria maritima* напълно подивѣ по най-

скалиститѣ и прѣскани отъ морскитѣ вълни мѣста по брѣга на мѣстността Четаль-ташъ.

Сухи, каменливи, неплодородни мѣста имаше и край самия дворецъ. По тѣхъ никаква растителность не искаше да расте, защото бѣ изгаряна отъ слънцето и обрувана отъ силнитѣ северо-източни вѣтрове. За да може върху такива мѣста да се прихване растителность, бѣ докарана тука, съ кошове натоварени върху волски коли, плодородна прѣстъ изъ околнитѣ села. Върху създадената така искусствена почва бѣха насадени тревенисти газони, цвѣтя и низки храсти, които въ 2 години вече раззелениха тия неплодородни мѣста. Насадени бѣха и нѣкои по-едри дървета, като бѣха заградени съ плетове или бѣха поставени предъ тѣхъ дѣсчени бариери, за да не ги изкоренятъ вѣтроветѣ.

За да се укротятъ силнитѣ вѣтрове бѣха насадени, както по високия брѣгъ край морето, така и навжтрѣ изъ парка, зелени живи плетове, които да намаляватъ силата на морскитѣ вѣтрове и съ това да дадатъ възможность на растителността, садена задъ тия плетове, успѣшно да се развива. Днесъ едни отъ интереснитѣ украшения на Евксиноградския паркъ сж и тия живи плетове изградени отъ вѣчнозелени *Evonymus japonicus* и *Prunus laurocerasus*.

Особено внимание бѣ обърнато, щото по високия брѣгъ на морето да бждатъ насадени вѣтроустойчиви дървета и храсти, като напр. красиво цвѣтящи *Spirea*, *Syringa*, *Citrus laburnum*, а сжщо така и горички отъ борови дървета, особено *Pinus maritima*, *laricio*, *sylvestris*, *austriaca* и брѣстовете, които да укротятъ бурнитѣ вѣтрове духащи отъ къмъ морето.

Тия дървесни стени създадоха запазени отъ вѣтъра оазиси, въ които можеха вече да се садятъ разни медитерански растения, храсти и дървета. Наистина, тия дървесни стени закриха красивата гледка отъ Евксиноградския паркъ къмъ морето, обаче и за тая незгода се намѣри разрешение, именно, като се оставиха по най-високитѣ и красиви мѣста „прозорци“, а задъ тѣхъ поставиха даже красиви беседки, отъ които може да се обхваща съ погледъ на далеко и на широко морския хоризонтъ. Доминиращиятъ пъкъ на брѣга Евксиноградски бурунъ „Свети Димитрий“ бѣ оставенъ откритъ, за да служи като наблюдателница за цѣлия красивъ брѣгъ, отъ Емине на юго-западъ чакъ до Калякра на северо-изтокъ.

Малката рѣкичка наречена Кестричка бара, която минава напрѣко презъ парка, е врѣзала тука дълбоко своето корито. Тая кротко шумоляща презъ лѣтото рѣкичка, често пжти, при поройни дждове и при топене на снѣговетѣ, се силно наводнява и въ видъ на буйна кална рѣка завлича всичко около себе си. По-рано нейнитѣ брѣгове бѣха силно разровени, а коритото ѝ запълнено съ камъни ѝ едри бло-

кове, довлечени тука отъ къмъ село Кестричъ. Не рѣдко тая рѣчица е причинявала силни опустошения изъ парка. Презъ 1895 год. обаче е била укротена, като сж били регулирани и иззидани нейнитѣ брѣгове и циментирано нейното легло. Едновременно съ това, по брѣговетѣ на рѣката сж били насадени красиви дървета и храсти, които сж превърнали дивата разровена долина въ най-живописното и ботанически най-интересното кѣтче на Евксиноградския паркъ. Красиви гигантски тополи, платани, брѣстове, липи и явори издигатъ тука своитѣ клони къмъ небето, а обилно цвѣтящитѣ храсти *Citissus laburnum*, които нѣмцитѣ съ право наричатъ „Goldregen“ т. е. „златенъ дъждъ“, скланяятъ напролѣтъ своитѣ златожелти цвѣтове къмъ дълбинитѣ на дерето. Гѣсти кичури отъ тъмнозелени брѣшляни висятъ по иззиданитѣ стени, а край тѣхъ храстовидни божури *Reonia arborea* Don. разтварятъ едритѣ си, тежки, разноцвѣтни, кълбести цвѣтове. Край хубаво изгладената чиста пжтека, която води по дѣсния брѣгъ на рѣката, сж насадени множество чуждеземни интересни растения и храсти като *Gynco biloba*, *Toxodium disclicus*, вѣчно зелени *Quercus ilex*, *Filirea media*, *Ilex aquifolia*, а отъ мѣсто на мѣсто, издигатъ високо къмъ небето, тъмно-зеленитѣ си върхове кедрови дървета, великитонии, кипариси, сребристи борове и ели. Посетителтъ е изненаданъ да види тука и цѣли горички отъ индиски бамбуси — *Bambusa aurea* и *nigra*, които издигатъ своитѣ еластични прѣти на 6—8 метра височина. А и множество други рѣдки отъ ботаническо гледище растения сж насадени тука, и разхождащия се изъ тая чаровна долина специалистъ-ботаникъ и любителъ естество-никъ, като чете поставенитѣ до тѣхъ латински названия и мѣстопроизхождения, минава отъ изненада въ изненада и може съ дни да разучва тая разнообразна и така смислено подредена тука растителность. Безспорно е, че въ тая по-рано пуста и дива долчинка сж извършени отъ Негово Величество Царь Фердинандъ I и отъ Негово Величество Царь Борисъ III невиджани до сега дендрологични постижения.

Стремежа на Негово Величество Царь Фердинандъ бѣ растителността въ парка да получи колкото се може повече медитерански характеръ. Много отъ растенията, съ които бѣха направени опити да се аклиматизиратъ тука, успѣшно вирѣеха до миналата година: *Sterculia platanifolia* (съ отечество Китай), *Bupleurum*, *Pavlovnia*, *Cryptomeria*, *Liriodendron*, *Quercus ilex*, *Diospirus lotus*, *Lagerstremia indica* (съ кораво като камѣкъ стебло), *Hibiscus*, *Zyryphus*, *Cercis siliquastrum*, *Maclura aurantiaca*, *Viburnum tinus* сж чудесата на този паркъ. Наистина, нѣкои отъ тѣхъ, като напр. *Pavlovnia* и *Sterculia* поради студенитѣ вѣтрове мжчно могатъ да изтратятъ

през зимата, ако не имъ се направятъ искусствени покривки отъ слама. Ако да не бѣха, по тая часть на крайбрѣжието, студениятѣ зимни вѣтрове, растителността на Евксиноградския паркъ бѣ получила напълно медитеранския характеръ на парковетѣ въ французката ривиера. Бѣха направени опити и съ аклиматизацията на нѣкои видове палми, такива именно, които растатъ въ французката и италианската ривиери и които даватъ чудесна южна красота на тия мѣста. Цѣлъ параходъ съ палми отъ видоветѣ *Phaenix canariensis*, *Chamerops excelsa*, *Chamerops dumilis* и *Brachea dulcis* бѣха докарани тука презъ 1890 г., обаче още щщата зима измръзнаха. Тоя опитъ показва, че тия палми могатъ да вирѣятъ тука само презъ лѣтото, а презъ зимата трѣбва да се прибиратъ въ специални оранжерии, за да не измръзнатъ. Такива голѣми оранжерии действително бѣха постепенно построени и нови транспорти отъ палми бѣха докарани, и тия красиви палми, до 6 м. високи, прекрасно вирѣятъ тука и до день днешень.

Днесъ повече отъ сто високи палми, насадени въ голѣми, до 1 — 2 куб. м., сандѣци и кази биватъ нареждани всѣка пролѣтъ около двореца и придаватъ на тая часть отъ парка приказень тропически изгледъ.¹⁾

А и множество красиви субтропични иглолистни дървета, произхождащи отъ всички земни континенти украсяватъ алеитѣ на тоя чаровень паркъ. Такива сж напр. мощнитѣ кедрови дървета *Cedrus atlantica*, *Cedrus deodora* и *Cedrus libani*, буйно израслитѣ *Sequoia gigantea*, които спадатъ къмъ най-високитѣ дървета на свѣта, красиво стърчащитѣ къмъ синьото небе, като антични черни обелиски *Supressus pyramidalis* и десетки още други видове²⁾ вирѣха тука добре до миналата година и се

¹⁾ За разхубавяването на Евксиноградския паркъ работиха подъ директивата на Тѣхни Величества нѣколко отлични градинари. Видниятъ французски инженеръ-пейзажистъ Мартине, който бѣ извиканъ специално отъ Версайлъ за да изработи плановетѣ на парка, бѣ последванъ по късно отъ отличнитѣ градинари: французитѣ профес. Жюль Лошо и Жанъ Моризе, отъ чехитѣ Антонъ Краусъ и Иозефъ Креханъ, а въ последно време отъ свършилиия градинарско училище въ Франция Георги Шипаровъ, който съ голѣмо трудолюбие продължи работата на своитѣ предшественици. Модерно уреденото лозарство, отлично гледанитѣ лозя, допринесоха сжщо така много за общото разхубавяване на Евксиноградското имение. Тука сж работили лозаритѣ и винаритѣ: Робертъ Пероль, Янко Забуновъ, Христо Георгиевъ, Вл. Живковъ, Илия Хранковъ и Н. Кърджиевъ.

Въ последно време, отъ 1922 г. насамъ, особено много допринесе въ това направление днешния директоръ на Евксиноградското имение г. Недѣлчо Мумджиевъ. При помощта на главния градинарь Г. Шипаровъ, и лозаря Леонидъ Лукиановъ, той създаде отъ Евксиноградъ едно модерно обзаведено стопанство, което надали има свое равно на Балканския полуостровъ.

²⁾ Починалиятъ презъ 1922 год. директоръ на Царск. Бот. Градина *Alaricus Delmard*, въ статията си *Conifers at Euxinograd* (*The garden*, vol 84, № 2563, p. 528—529. London 1920) ги изброява повече отъ 80 разни видове.

мислѣше че климата е за тѣхъ достатѣчно топълъ, за да вирѣятъ тука съ вѣкове. Острата зима обаче на 1928/1929 год., презъ която температурата на въздуха падна до 25° С. подъ нулата, при която температура и силни вѣтрове замръзна дори и морето на 10 километра ширина отъ брѣга, нанесе голѣми опустошения на топлолюбивата растителностъ на Евксиноградския паркъ. Красивитѣ живи плетове отъ *Evonymus japonicus* измръзнаха съвършено, сѣщо така и величественитѣ *Cedrus deodara*, отчасти и *libani*. Дългоиглеститѣ *Pinus halepensis*, островърхитѣ *Cupressus pyramidalis*, едролистнитѣ красиви *Diospirus lotus* и *Sterculia platanifolia*, миризливитѣ *Rasmarinum* бѣха постигнати отъ сѣщата участь, а много други още растения отчасти измръзнаха или пѣхъ загубиха своята вѣчно зелена листна покривка.

Ето и единъ списъкъ на растенията, които следъ 35 годишно успѣшно вирѣене въ Евксиноградския паркъ, измръзнаха презъ аномалната зима на 1928/29 г. ¹⁾

1. *Cedrus deodora* Loud. — измръзнаха съвършено, изкореняватъ ги.
2. *Cedrus libani* Trev. — измръзнаха съвършено; запазиха се само 1 екземпляръ и 1 *C. libani pyramidea*.
3. *Cedrus atlantica* Manet. — помръзнаха и опадаха листата и младитѣ имъ клончета; въ последствие развиха нови листа и напълно се раззелениха.
4. *Pinus maritima* Poir. — около 50% измръзнаха съвършено, главно тия растящи изъ пѣсѣка край пристанището. Останалитѣ сѣ съ измръзнали единични клони.
5. *Pinus halepensis* Mill. — съвършено измръзнаха всички.
6. *Wellingtonia gigantea* Lind. — Разположенитѣ на пооткрито мѣсто (до цвѣтарницитѣ) измръзнаха съвършено; на другитѣ пожълтѣха само листата и презъ юний мѣсецъ почнаха на ново да се раззеленяватъ.
7. *Quercus ilex* L. — Измръзна само стѣблото; презъ пролѣтѣта подкараха нови издѣнки отъ основата на стѣбл то.
8. *Broussonetia papyrifera* Vent. — Измръзна стѣблото; подкараха нови издѣнки.
9. *Ficus carica* L. — Измръзнаха нѣкои отъ клонитѣ.
10. *Cupressus sempervirens* L. и *pyramidalis* — всички измръзнаха заедно съ корена; това лѣто бѣха изкоренени.

¹⁾ Тоя списъкъ е съставенъ отъ главния градинарь на парка г-нъ Георги Шипаровъ, за което му изказвамъ тука моята благодарностъ. Тоя списъкъ може да послужи вѣрвамъ на нашитѣ лесовѣди и дендролози при установяване на издържливитѣ за нашия климатъ видове дървесна растителностъ,

11. *Chamaecyparis Lawsoniana* Parl. — 50% отъ клонитѣ измръзнаха, само нѣкои се раззелениха.
12. *Spiraea Lindleyana* Wall. — голѣма часть измръзнаха и ще бждатъ замѣнени съ *Spiraea media* Schm., която не пострада отъ студа.
13. *Prunus laurocerasus* L. — Стѣблата на всички измръзнаха, обаче 15% пуснаха издѣнки изъ основата. Всички млади дръвчета въ пипиниерата пуснаха издѣнки.
14. *Prunus persica* Sieb., *Prunus armeniaca* L. и *Amygdalus communis* L. — Измръзнаха отдѣлни клони; малкъ брой дървета измръзнаха съвършено. Презъ лѣтото не дадоха никакъвъ плодъ.
15. *Crataegus Lelandii* Ht. — съвършено измръзнаха.
16. *Cercis siliguastrum* L. — Почти на всички измръзна стѣблото, обаче подкараха наново изъ основата. На три екземпляра измръзнаха само клонкитѣ.
17. *Spartium junceum* L. — Измръзнаха почти съвършено; едвамъ презъ мес. августъ 50% отъ тѣхъ почнаха да даватъ издѣнки изъ корена.
18. *Amorpha fruticosa* L. — измръзнаха до основата, обаче презъ лѣтото почнаха да пускатъ издѣнки.
19. *Zanthoxillum fraxineum piperitum* L. — Преди войнитѣ ги завиваха презъ зимата съ слама. Отъ 8 години насамъ не имъ е давана тая защита. Тая зима единиятъ отъ двата корена измръзна съвършено, а другия подкара издѣнки.
20. *Melia azederach* L. — Измръзнаха съвършено 50%; другитѣ пуснаха издѣнки.
21. *Ilex aquifolium* L. — Всички измръзнаха до основата обаче пускатъ издѣнки.
22. *Evonymus japonicus* Thunb. — Почти всички измръзнаха съвършено, само 20% пуснаха издѣнки.
23. *Sterculia platanifolia* L. — Всички измръзнаха до корена и презъ лѣтото пуснаха издѣнки. Само 1 екземпляръ отчасти прорастна и въ короната, обаче лѣтораслитѣ сж слаби и надали ще утроятъ презъ идната зима.
24. *Hibiscus syriacus* L. — Повечето отъ клонитѣ — 50% измръзнаха; съ премахване на измръзналитѣ клони дърветата се обезобразиха. Въ живиятъ плетъ при пипиниерата 25% измръзнаха до основа и подкараха издѣнки.
25. *Elaeagnus edulis* Sieb. — отъ 30 екземпляра пуснаха издѣнки само 8, другитѣ съвършено измръзнаха.
26. *Diospyros lotus* L. — Отъ около 200 екземпляра само 10 покараха отъ корена; другитѣ съвършено измръзнаха.

27. *Diospyros kaki* L. — Всички, заедно съ корена, съвършено измръзнаха.
28. *Vitex agnus castus* L. — Измръзнаха до земята, обаче всички подкарватъ млади издънки. Нѣкои отъ новитѣ издънки дадоха цвѣтове презъ месецъ октомврий.
29. *Rosmarinus officinalis* L. — Добре растѣха множество години; по нѣкога имъ измръзваха само листата. Тоя пжтъ измръзнаха съвършено заедно съ корена.
30. *Viburnum tinus* L. — Сжщо измръзнаха съвършено.
31. *Photina serrulata* Lind. (glabra?) — Измръзнаха; отъ корена покараха само 40%.
32. *Lagerstroemia indica* L. — Старитѣ дървета измръзнаха съвършено; 2 и 4 годишнитѣ подкараха издънки.
33. *Bambusa aurea* Hort. — Всичкитѣ бамбукови прѣти, даже и 28 годишнитѣ, съвършено измръзнаха, обаче презъ лѣтото почнаха изъ коренитѣ да израстватъ нови прѣти.
34. *Opuntia ficus-indica* L. — Изтрая презъ зимитѣ въ продължение на 8 години; сега измръзна съвършено.
35. *Paliurus aculeatus* Lam. — Стѣблата измръзнаха съвършено, корена обаче е здравъ; до есень (октомврий 1929) не подкараха издънки.

Откакъ напечатахъ първиятъ си приносъ къмъ пеперудната фауна на Евксиноградския паркъ (1926 г.) имахъ възможността да попълня още съ множество нови данни пораншнитѣ си наблюдения. Така презъ лѣтото и есеньта на 1926 г. ми изпратиха множество, ловени въ Евксиноградския паркъ пеперуди, началникътъ на дворцовата канцелария, съветника г-нъ Владимиръ Драндаровъ и прикомандирувания къмъ свитата на Негово Величество г-нъ поручикъ Борисъ Цанковъ. На тѣхъ дължа намирането на още два екземпляра отъ неизвестната до тогава за фауната на Европа пеперуда *Euclasta splendidalis* HS. А на Нейно Царско Височество Княгиня Евдокия се дължи намирането тука на 2. XI. 1926 г., за втори пжтъ въ България, на прелетната, субтропична пеперуда *Sphaerocampa selerio* L.

Презъ 1928 год. имахъ възможность на ново да посетя Евксиноградското имение и то на два пжти, презъ пролѣтъта и презъ есеньта. Пролѣтното си посещение, траещо отъ 19 май до 3 юний, дължа на Нейно Царско Височество Княгиня Евдокия, която презъ това време пребиваваше въ Евксиноградъ, за да вземе участие при освещаването на парахода „Евдокия“. Това ми престояване въ Евксиноградъ бѣ особено важно, тъй като презъ това ранно пролѣтно време не бѣха правени тука фаунистични изучвания. Събранитѣ при това ми посещение материали сж извънредно богати и тѣ ще дадатъ възможность и на други фаунисти да се запознаятъ съ

животния миръ на това наше черноморско крайбрежие. При това си посещения можехъ да констатирамъ следнитъ порѣдки видове пеперуди: *Cleophana olivina* H.S., *Habrostola derasa* L., *Eutelia adulatrix* Hb., *Leucania turca* L., *Dasychyra pudibunda* L., *Spilosoma lubricipeda* L., *Spilosoma menthrastris* Esp., *Semiothisa aestimaria* Hb., *Acidalia emutaria* Hb., *Acidalia filicata* Hb., *Stegania dilectaria* Hb., *Selenia lunaria* L., да установя биологията на рѣдката пеперуда *Smerinthus quercus* L. и да докажа пролѣтнитъ генерации на много отъ видоветъ, които по-рано ловихъ само презъ есеньта като напр.: *Melitaea didyma* O., *Argynis pandara* Schiff., *Lybiathea celtis* Laich., *Cyaniris argiolus* L., *Deilephila lineata livornica* Esp., *Gastropacha quercifolia* L., *Caustoloma flavicaria* Hb., *Semiothisa aestimaria* Hb., *Boarmia gemmaria* Brk., *Endotricha flammealis* Sch., *Hypsopygia costalis* F., *Psamatotus hyalinalis* Hb. и др.

За успѣшно извършване на много екскурзии край Черно море, а сжщо така и до Шуменъ и Прѣславъ ми спомогна презъ това време и капитанъ I рангъ г-нъ Коста Скутуновъ, който лично взе деятелно участие при събирането на насѣкоми, други животни и растения. На него се дължи откритието на третиятъ евксиноградски екземпляръ отъ много рѣдката пеперуда *Chrysophanus dispar rutilus* W.

Есенното си посещение въ Евксиноградъ дължа на Негово Величество Царь Борисъ III, който ме покани да му бжда гостъ презъ времето отъ 11 до 25 октомврий 1928 г. Негово Величество намираше съ право, че не е безъ наученъ интересъ, да се види какви организми живѣятъ презъ късната и суха есень на 1928 год. Едно календарно изложение на жувицитъ въ парка Евксиноградъ пеперуди ще дамъ въ единъ отъ следующитъ приноси. Презъ това време Негово Величество улови тука рѣдката пеперуда *Crocalis elinguaria* L., а сжщо така и следнитъ видове: *Lampides telicampus* Lang., *Sphinx convolvuli* L., *Hypaena rosaealis* L., *Dysauxes ancila* L., *Miselia bimaculosa* L., *Brotolomia meticulosa* L., *Leucania putrescens* Hb., *Ampirhipira tragopoginis* L.

Презъ лѣтото на 1929 год. Негово Величество Царя придруженъ отъ Нейно Царско Височество Княгиня Евдокия и Н. Ц. В. Князь Кирилъ пребиваваха наново въ Евксиноградъ и не пропуснаха да извършатъ и доста лепидоптерологични наблюдения. Отъ тѣхъ бѣха отгледани това лѣто пеперудитъ *Smerinthus populi* L., *Sphinx ligustri* L. и *Smerinthus tiliae* L., за които бѣха събрани и точни биологични данни. Бѣха уловени освенъ това: *Orrhodia rubiginea* ab. *fereunicolor* Obth., *Zeuzera pirina* L., *Hipopta caestrum* Hd., *Mesogana acetoselae* F.

Топлиятъ сезонъ презъ 1929 год. бѣ много неблагоприятенъ за развитието на пеперудната фауна въ Евксиноградъ. Суровата зима бѣ унищожила не само частъ отъ медитеранската растителностъ на парка, но вѣроятно и частъ отъ пеперудната фауна. Къмъ суровата зима дойде да се присъедини и едно извънредно сухо лѣто, което изгори помръзналата отчасти растителностъ. Затова и пеперудната фауна на Евксиноградския паркъ бѣ презъ тоя сезонъ извънредно бедна. Въ голѣмо множество се разви презъ това време и стана истинска напасть за фуражнитѣ растения вредната пеперудка *Phlyctaenodes sticticalis* L. Сведения за тоя вреденъ видъ ми даде пребиваващия презъ това време въ Евксиноградъ, началникъ на Царския автомобиленъ паркъ г-нъ подполковникъ Димитъръ Айрановъ. Сжщиятъ ми изпрати и следнитѣ ловени отъ него въ началото на септемврий месецъ пеперуди: *Agrotis depuncta* L., *Amphipyra pyramidea* L., *Catocala elocata* Esp., *Heliothis peltigera* Schiff. *Mamestra brassicae* L., *Gastropacha quercifolia* L., *Miltochrysta miniata* Fo st., *Boarmia gemmaria* Brahm., *Larentia imitatoria* Hb., *Semiothisa aestimaria* Hb. и др.

На всички гореспоменати лица изказвамъ тука моята сърдечна благодарностъ.

Въ първия си приносъ по пеперудната фауна на парка Евксиноградъ при Варна, напечатанъ въ Известията на Българското Ентомологическо Дружество, книга III (1926 год.) дадохъ: 1. единъ прегледъ на изучванията върху пеперудната фауна на българското Черноморско крайбрѣжие; 2. изтънахъ зоогеографското значение на подробното изучване на пеперудната фауна на това крайбрѣжие и 3. дадохъ сведения за срѣщането въ Евксиноградския паркъ на видоветѣ пеперуди отъ семействата *Papilionidae*, *Pieridae* и *Sphingidae*.

Въ настоящия втори приносъ къмъ пеперудната фауна на парка Евксиноградъ ще дамъ сведения за срѣщането тука на видоветѣ отъ семействата: *Nymphalidae*, *Libytheidae*, *Erycinidae*, *Hesperiidae*, *Notodontidae*, *Thaumetopoeidae*, *Lymantidae*, *Thyrididae*, *Microlepidoptera*, както и нѣкои нови данни за семейството *Sphingidae*.

Предположението, което направихъ още въ начало на моитѣ изследвания върху пеперудната фауна на Евксиноградъ, именно, че тука ще се намѣрятъ и не малко интересни въ зоогеографско отношение видове се напълно оправда.

Нови за Европа се указаха видоветѣ: *Euclasta splendialis* H.S. и *Polyphaenis subsericata* H.S.; главно въ южна Русия сж разпространени *Constantia massilinalis* Dup., *Mycteropus puniceago* Bois и *Episema sareptana* Alph.; типични медитерански сж видоветѣ: *Lycaena jolas* O., *Leucania loreyi* Esp., *Cleophana olivina* H.S.; ориенталски сж: *Leucania turca* L., *Le-*

monia balcanica H.S., *Exophila rectangularis* Hb., *Agrotis renigera* Hb., *Polya rufocincta mucida* Gr. Нови за България се указаха: *Orrhodia rubiginea fereunicolor* Ohth., *Habrosyne degasa* L., *Lobesia triannulella* H.S., *Depressaria subpropinquella* S.t. Въ тоя втори приносъ е разгледано подробно и разпространението въ България на видоветъ *Chrysophanus dispar rufilus* Wl. и *Chaerocampa celerio* L.

При разглеждането на отдѣлнитъ видове пеперуди срѣщащи се въ Евксиноградъ, посочилъ съмъ и разпространението имъ по цѣлото западно Черноморско крайбрѣжие, като съмъ си служилъ съ следната литература:

Бурешъ, Д-ръ Ив.: Приносъ къмъ пеперудната фауна на парка Евксиноградъ при Варна. — Известия на Българското ентомологично дружество. Кн. III, стр. 159—192. София 1926.

Caradja, Aristide von: Badereise eines Naturfreundes nach Tekirghiol (Carmen Silva). Ein Beitrag zur Lepidopteren-fauna der Dobrogea. — Deutsche Entomologische Zeitschrift Jris Bd. 43, p. 41—66. Dresden 1929. [Текиръ-гьолъ се намира 40 к. м. южно отъ Кюстенджа въ Добруджа].

Др Ъновски, Ал. К.: [Докладъ за нѣколко видове рѣдки пеперуди намѣрени въ околноститъ на Варна]. — Сп. Естествознание и География. Год. VI, стр. 47. София 1921.

Fiebig, W.: Beitrag zur Schmetterlingsfauna Rumäniens. — Deutsche Entomologische Zeitschrift. 1927 p. 101—102. Berlin 1927. [Сдържа и пеперуди ловени въ Кюстенджа на Черно-море].

Graves, P.: The Lepidoptera of Constantinople. — The Entomologist's Record and Journal of Variation. Vol XXIII p. 315—318; Vol. XXIV p. 10—12, 293—294. Vol, XXV p. 139—140. London 1911—1913.

Graves, P.: The Lepidoptera of Constantinople. — The Entomologist. Vol. LVIII, p. 191—194, 291—295. London 1925.

Graves, P.: Additions to the Lepidoptera of the Constantinople district. — The Entomologist. Vol. LIX, p. 242—253. London 1927.

Илчевъ, Д.: Приносъ къмъ пеперудната фауна на българска Странджа планина. — Трудове на Българск. природоизпит. дружество. Кн. XI, стр. 167—183. София 1924. [Дава сведения, освенъ за планината още и за крайбрѣжието].

Lederer Julius: Verzeichnis der von Herrn Johan und Frau Ludmilla Haberhauer 1861 und 1862 bei Varna in Bulgarien und Slivno in Rumelien gesammelten Lepidopteren. — Wiener Entomologischer Monatsschrift. Bd VII, p. 17—27, Taf. I. Wien 1863.

Недѣлковъ, Н.: Нашата ентомологична фауна. — Архивъ на Министерството на народното просвещение. Год. I, стр 83—135. София 1909.

Rebel, Dr H.: Verzeichnis der in der Umgebung Kon-

stantinopels gesammelten Lepidopteren. — Annalen des k. k. Naturhistor. Museums in Wien Bd. XX. p. 30—31. Wien 1905.

Rebel, Dr H.: Studien über die Lepidopterenfauna der Balkanländer. I Teil. Bulgarien und Ostrumelien. — Annalen des Naturhistorischen Hofmuseums in Wien. Bd. XVIII p. 193—347. Wien 1903. [Използува даннитъ на Lederer, обаче добавя и нѣкои нови].

Salay, Franz: Katalog der Macrolepidopteren Rumäniens mit Berücksichtigung der Nachbarländer. — Bullet. de la Société des sciences Bukarest. Vol. XIX. Sep. Abd. p. 1—303 Bukarest 1910.

Чорбаджиевъ П.: Приносъ къмъ фауната на голѣмитъ и малкитъ пеперуди на Бургаската околностъ. — Сборникъ на Българск. академия на наукитъ, Кн. V. стр. 1—78 София 1915.

СИСТЕМАТИЧНА ЧАСТЪ.

Fam. Nymphalidae.

Apatura ilia clytie Schiff. (132). — Тая красива пеперуда обича да се спира по мокритъ мѣста край пѣтя Варна — Евксиноградъ. Тука е била ловена отъ покойния Дѣлчо Илчевъ на 28.VI. 1922 год.. Въ Евксиноградския паркъ се появява много нарѣдко, вѣроятно защото терена е много сухъ и защото тамъ липсватъ върби, съ листата на които се храни гжсеницата на тая пеперуда.¹⁾

Limenitis camilla Schiff. (135). — Единствениятъ представителъ отъ групата на лименитидитъ, който можахъ да констатирамъ въ Евксиноградъ е тоя видъ. Срѣща се тука обаче много нарѣдко. Вѣроятно се появява въ 2 генерации, отъ които втората генерация е била наблюдавана отъ Н. В. Царъ Борисъ въ началото на месецъ августъ 1925 година.

По Черноморското крайбрежие тая пеперуда се срѣща изъ околноститъ на Бургасъ (27. V. и 26. X. 1910 г.) и при селата Кюприя и Василико; има я и при Цариградъ (Graves) въ три генерации май-юний, юлий-августъ и частична трета генерация презъ края на септемврий.

Pygamius atalanta L. (152). — Тая красива пеперуда хвърчи изъ парка презъ цѣлия топълъ сезонъ на годината, отъ ранна пролѣтъ до късна есенъ (25. X. 1929 г.). Появява се въ две поколения презъ годината, отъ които лѣтното почва да хвърчи въ срѣдата на м. май, а есенното презъ срѣдата на м. септемврий. Съвършено прѣсни екземпляри се срѣщатъ

¹⁾ Срѣщането на пеперудитъ *Apatura iris* L. и *Limenitis popili* L. въ парка Евксиноградъ е изключено, поради това че тия вида у насъ сж планински обитатели и се срѣщатъ само въ подножието на високитъ планини.

чакъ до края на м. октомврий (26. X. 1924 г. улов. отъ Н. В. Царъ Борисъ III), което би могло да даде поводъ да се мисли че видътъ се появява и въ едно частично 3-то поколение. Къснитъ есенни екземпляри презимуватъ и се появяватъ рано на пролѣтъ, презъ м. априль.

Индивидитъ отъ първото пролѣтно поколение се срѣщатъ много по-рѣдко отъ тия на второто. Презъ времето отъ 19—25 май 1928 г. наблюдавахъ само 3 екземпляра да хвърчатъ около цвѣтящия храстъ *Cercis siliquastrum*; презъ сщщото врѣме *Pugameis cardui* бѣ една обикновена перуда: изъ парка.

Второто поколение на *Pugameis atalanta* се срѣща изъ парка всѣка година презъ месецитъ септемврий и октомврий изобилно. Отъ 10—25. X. 1924 наблюдавахъ пеперудитъ въ множество екземпляри да хвърчатъ изъ цвѣтния партеръ предъ двореца и около винарницата, въ която презъ това време се пресуваше гроздена шира. Пеперудитъ кацваха по бѣжитъ и по колитъ съ които се пренасяше гроздето, отъ което ще се прави вино, и съ видимо удоволствие смучеха сладката шира отъ смачканото грозде. Начесто тия пеперуди влизаха въ борба помежду си, и съ оситъ и едритъ стършели, които сжщо така охотно смучатъ гроздения сокъ или пѣкъ гризатъ презрѣлото грозде.

Срѣща се по цѣлото Черноморско крайбрѣжие.

Pugameis cardui L. (154).—Срѣща се изъ парка презъ цѣлия топълъ сезонъ на годината, а особенно много на есень. Пролѣтното поколение срѣщнахъ не рѣдко да хвърчи на 19—28. V. 1928. Въ множество екземпляри хвърчеше изъ парка третото есенно поколение презъ времето отъ 10 до 20 X. 1924 год. Пеперудитъ облитаха особено изобилно цвѣтящитъ *Cosmea* въ цвѣтния партеръ на двореца и цвѣтящитъ тогава храсти *Rosmarinum officinalis*. Ловенитъ презъ това време екземпляри сж въ повечето случаи свършено прѣсни. Въ сбирката на Н. В. Царъ Фердинандъ сж съхранени 2 екзем. ловени отъ него на 4—5. XI, 1911. година. Освенъ късно на есень пеперудата се срѣща, въ презимували екземпляри и много рано напролѣтъ. Съ какво се храни гжсеницата на пеперудата тука въ парка Евксиноградъ не ми е известно; растението *Cardus*, което е най-употреблемата отъ тѣхъ храна не се срѣща изъ парка. Възможно е пеперудитъ да сж долетѣли тука извънъ парка. Има я по цѣлото черноморско-крайбрежие.

Vanessa jo L. (156). — Доста рѣдко изъ парка. Отъ Н. В. Царъ Фердинандъ сж били уловени: 1 екземпляръ отъ първото поколение на 14.VI.1911 и единъ отъ второто поколение на 14.XI.1911 година.

Има я по цѣлото крайбрѣжие чакъ до Цариградъ, обаче навсѣкаде е рѣдка.

Vanessa urticae L. (157). — Появява се много на рѣдко изъ парка. Прѣсни екземпляри сж били ловени тука отъ Н. В. Царь Фердинандъ на 4.XI.1911 год.; тѣ принадлежатъ на 3-то есенно поколение. Азъ лично не можахъ да наблюдавамъ нито единъ екземпляръ. Интересно е да се отбележи че тая пеперуда е много рѣдка и при Бургасъ, а при Цариградъ вѣроятно не се и срѣща (не е спомената отъ Graves). Чорбаджиевъ (1915 стр. 13) казва за нея: „тоя видъ се срѣща при Бургасъ твърде рѣдко. Хванахъ само единъ женски преминалъ екземпляръ въ лозята при Кара-Баиръ на 9.IV.1910, вѣроятно презимувалъ“. Въ сборката на Чорбаджиевъ има и единъ вторъ екземпляръ уловенъ при Бургасъ на 6.III.1910 година.

Vanessa xanthomelas Esp. (160). — Че се срѣща въ околноститѣ на гр. Варна е указано отъ Rebel Stud. I p. 166. Въ Евксиноградския паркъ дохожда вѣроятно само случайно тъй като тука нѣма върбови дървета, съ листата на които се храни гжсеницата на тая пеперуда.

По Черноморското крайбрѣжие я има при Бургасъ (много рѣдко). При Цариградъ изглежда че липсва (не е намерена тука отъ Graves).

Vanessa polychloros L. (161). — На 18. VII. 1911 г. е билъ уловенъ 1 едъръ екземпляръ отъ Н. В. Царь Фердинандъ I. Гжсеницитѣ на тая пеперуда сж намирани нѣколко пжти по овощнитѣ дървета изъ овощната градина на двореца. Срѣща се вѣроятно по цѣлото крайбрѣжие, обаче само изъ селищата въ които има посадени овощни дървета. При Бургасъ я има презъ цѣлия топълъ сезонъ на годината. (Чорб. 1915 стр. 13).

Vanessa antiopa L. (162). — Единъ екземпляръ е билъ наблюдаванъ отъ лекаря Д-ръ Д. Балабановъ на 29. V. 1928 година. Константиранъ е и при Бургасъ на 12. VI. 1912 год. и 27. VIII. 1910 (Чорб. 1915 стр. 13) и при Цариградъ (Graves).

Polygonia c-album L. (166). — Срѣща се изъ парка презъ цѣлия топълъ сезонъ на годината, обаче въ единични екземпляри. Хвърчи изъ алеитѣ и казва по клончетата на храститѣ.

Има я по цѣлото крайбрѣжие отъ Кюстенджа до Цариградъ.¹⁾

Melitaea cinxia L. (177). — Рѣдко изъ тревениститѣ газони на парка. Единъ екземпляръ уловихъ на 12.VI.1921 и единъ другъ на 28.V.1928.

Има я при Бургасъ (Чорб. 1915 стр. 18), Василико, с. Кюприя (Илч. 1924 стр. 174) и при Цариградъ (Graves).

¹⁾ *Polygonia egea* Cr. (167) изглежда че липсва по нашето Черноморско крайбрѣжие, обаче я има при Цариградъ. Тая пеперуда е типиченъ южно-европейски представителъ, разпространенъ главно изъ медитеранската зона.

Melitaea phoebe Knoch. (180). — Пролътната генерация хвърчи изъ необработенитѣ мѣста на парка презъ първата половина на месецъ юний, обаче доста рѣдко. Уловенитѣ на 19.V.1928 год. 7 екземпляри сж малки и съ свѣтла окраска.

Има я навсѣкжде по Черноморското крайбрѣжие: втората генерация е ловена отъ Н. В. Царь Борисъ III при Зехтинъ Бурунъ на 18.VIII.1923, а първата отъ Илчевъ на 28.V.1913. Има я при Бургасъ, Кюстенджа (Saradja 1929 p. 53 и при Цариградъ¹⁾).

Melitaea didyma O. (185). — Единъ екземпляръ уловихъ на 19.V.1928 по стръмнитѣ брѣгове на Чаталъ-ташъ. Не рѣдко я имаше по скалитѣ на Аладжа манастиръ на 20.IV.1928 г. За околноститѣ на Варна я споменува и H. Rebel. Stud. I. p. 168.).

По крайбрѣжието е намѣрена на 22.VIII.1915 год. отъ Н.В.Царь Борисъ III при устието на р. Велека. Отъ Д. Илчевъ е ловена при с. Кюприя на 25.V.1923 и при Ахтополъ на 15. VII. 1920. Отъ Н. В. Царь Борисъ III е ловена и при Зехтинъ Бурунъ на 10. VIII. 1922, при Портъ Виза на 21. VIII. 1923 и при Созополъ. Има я и при Бургасъ (много на често въ 2 генерации) и при Цариградъ.

Melitaea trivia Schiff. (186). — Не ще да липсва въ Евксиноградския паркъ, макаръ че не съмъ я ловилъ тука. Има я не рѣдко въ покрайнинитѣ на гората при носъ Галата не далечъ отъ Варна.

Има я навсѣкжде по крайбрѣжието: Н. В. Царь Борисъ III я намѣри при Зехтинъ Бурунъ на 10. VIII. 1923 год. (втора генерация); Чорбаджиевъ при Бургасъ; Илчевъ при Василико (25. V. 1923); Грейвъсъ при Цариградъ (две генерации).

Melitaea athalia Rott. (191). — Срѣща се нарѣдко изъ парка. Единъ току що излюпилъ се екземпляръ уловихъ на 29. V. 1928 год. изъ лозята.

По Черноморското крайбрѣжие е намѣрена при Теки Гьолъ въ Добруджа (Saradja 1929 p. 53), при Бургасъ презъ май и юний (Чорб. 1915 стр. 14), при с. Кюприя, 28.V.1923 год. (Илчевъ) и при Цариградъ (Graves).

Melitaea aurelia Nick. (192). — Че се срѣща въ околноститѣ на Варна съобщава Rebel (Stud. I p. 169). Той указва var. *brilomartis*. Има я при Бургасъ (Чорбадж., презъ май и юний. При Цариградъ не е намѣрена. Тая перуда обича мочурливи мѣста²⁾).

¹⁾ Не е невъзможно въ околноститѣ на Евксиноградъ да се намѣри срѣщащата се въ Дели-Орманъ *Melitaea arduina rhodopensis* Frg., а може би и *Melitaea maturna* L. (намѣрена при Разградъ. май 1908 г.)

²⁾ Срѣщането въ Евксиноградския паркъ на видоветѣ *Melitaea cynthia* Hb. и *Mel. aurinia* Rott. е изключено, понеже тия перуди сж планински обитатели.

Argynnis euphrosyne L. (208). — Появява се много рядко изъ необработенитѣ мѣста на парка. На 20. V. 1928 г. уловихъ 1 прѣсенъ екземпляръ. При Аладжа монастиръ я има въ изобилие презъ цѣлия мѣсець май.

Срѣща се и при Бургасъ, обаче рядко. При Цариградъ не е намерѣна до сега ¹⁾.

Argynnis dia L. (218). — Пролѣтното поколение хвърчи изъ необработенитѣ мѣста задъ Евксиноградскитѣ бани презъ срѣдата на мѣсець май (15—10. V. 1928). Есенното поколение, което хвърчи презъ августъ и септемврий мѣсець, не можахъ да констатирамъ, обаче то не ще да липсва тука. Не рядко хвърчеше тая пеперуда и при Аладжа монастиръ на 20.V.1928 г.

При Бургасъ (споредъ Чорбаджиевъ 1915 стр. 14) хвърчи презъ май и презъ септемврий. При Созополъ презъ августъ (Илчевъ, 17. VII. 1922). При Цариградъ споредъ Graves я има въ 3 поколения ²⁾.

Argynnis lathonia L. (225). — Хвърчи изъ Евксиноградския паркъ презъ цѣлия топълъ сезонъ на годината, отъ най-ранна пролѣтъ (презимували екземпляри) до късна есенъ (2. XI. 1926). Кацва по голата земя, особено въ силно огрѣтитѣ отъ слънце алеи край пристанището. Най-обилно се срѣща презъ юлий мѣсець. Има я навсѣкжде по Черноморското крайбрѣжие отъ Кюстенджа до Цариградъ (Graves).

Argynnis pandora Schiff. (240). — Това е най-едрата дневна пеперуда срѣщаща се изъ парка Евксиноградъ. Необикновено красива е гледкѣта, когато презъ началото на септемврий, тая съ червени отъ долу и бисерно зелени крила пеперуда, хвърчи въ много екземпляри, заедно съ *Vanessa atalanta* и *Pyrameis cardui* изъ пѣстроцвѣтния градински паркетъ предъ двореца. Нѣколко такива едри пеперуди наблюдавахъ на 10—13. IX. 1923 год.; тѣ принадлежатъ на второто лѣтно поколение. Н. В. Царъ Борисъ III улови единъ едъръ женски на 8. IX. 1926 год.; той има 41 мм. дължина на предното крило и 72 мм. размахъ на крилата. Първото пролѣтно поколение съмъ ловилъ изъ парка на 19 май 1906 год.

Тая пеперуда се срѣща вѣроятно по цѣлото Черноморско крайбрѣжие: при Бургасъ Чорбаджиевъ я е ловилъ на 9.V. и 16.VI.1910 год.; при Зехтинъ-Бурунъ Н. В. Царъ

¹⁾ Срѣщането въ Евксиноградския паркъ на *Argynnis aphigae* Hb., *Arg. selene* Schiff и *Arg. pales balcanica* е изключено понеже тия видове сж планински обитатели.

²⁾ При Бургасъ се срѣщатъ *Argynnis hecale* Esp., *Arg. ino* Rott. и *Arg. daphne* Schiff., които въ Евксиноградъ ще да се срѣщатъ само случайно долетѣли тука. Тѣ хвърчатъ въ края на юний мѣсець.

Борисъ III на 22.VIII.1923 год.; при Ахтополъ на 15.VII.1920 год. Има я и при Цариградъ¹⁾.

Melanargia galathea L. (246). — Тая почти на всъкаде изъ ливадитѣ въ България разпространена пеперуда не можахъ да срѣсна презъ края на май и началото на юний изъ Евксиноградския паркъ. Тя се срѣща обаче изъ околноститѣ на Варна (Rebel Stud. I p. 172); има я и при Текирь-Гьоль (Caradja 1929 p. 53), при Бургазъ (Чорб., май до края на юлий), въ Странджа-планина и при Цариградъ (май до юлий)²⁾.

Satyrus semele L. (352). — Вѣроятно само случайно попада въ парка и то отъ съседни мѣстности. Единъ екземпляръ уловихъ на 2. VIII. 1922 г.

Има го при Текирь-Гьоль Добруджа (Caradja 1929 p. 53), при Бургазъ (отъ юний до септемврий). Н. В. Царъ Борисъ III го лови на Зехтинъ-Бурунъ на 22. VIII. 1920³⁾.

Pararge aegeria Stgr. (385). — Рѣдко изъ тѣснитѣ сенчести пжтеки на парка, презъ юний и септемврий месецъ.

Има я и при Бургазъ (априлъ до септемврий, Чорб. 1915. стр. 16), при Ахтополъ (27.IV и 15.VI.1920, Илчевъ) и при Цариградъ.

1). Въ Странджа-планина (споредъ Илчевъ 1924 год. стр. 174) и при Цариградъ (споредъ Graves 1926) се срѣщатъ и видоветѣ: *Argynnis aglaja* L. (юний, юлий), *Arg. niobe eris* Meig. (май до юлий), *Arg. adippe* L. (май-юний) и *Arg. paphia* L. (юний до августъ). Тия видове изглежда, че свършено липсватъ въ Евксиноградския паркъ. Това се дължи на обстоятелството, че въ парка и близо до него липсва стара естествена гора. Тия видове се срѣщатъ напр. изъ Лонгоза на рѣка Камчия. Има ги и въ Дели-Ормана при Разградъ. Тѣ сж горски обитатели.

2). *Melanargia larissa* Hb. (251). — Не е намѣрена до сега по българския Черноморски брѣгъ; има я обаче при Цариградъ презъ юний и юлий месецъ (споредъ Graves).

Отъ срѣщащитѣ се въ България 13. видове отъ рода *Egebia* нито единъ не се срѣща по Черноморското крайбрѣжие и въ парка Евксиноградъ. Почти всички видове *Egebia* сж типични планински (нѣкои отъ тѣхъ високопланински) обитатели и затова липсата имъ въ Евксиноградския паркъ е лесно обяснима.

3). Отъ срѣщащитѣ се изъ околноститѣ на Варна и Бургазъ видове: *Satyrus circe* F., *Sat. hermione* L., *Sat. briseis meridionalis* Stdr., *Sat. arethusa* Esp., *Sat. statilinus allionia* и *Sat. dryas* Sc. не можахъ да констатирамъ нито единъ отъ тѣхъ въ парка Евксиноградъ. Изглежда, че тѣ тука свършено липсватъ или пъкъ нѣкои отъ тѣхъ се появяватъ само като пришелци и то много нарѣдко. Н.В.Царъ Борисъ III е констатиралъ за пръвъ пжтъ въ България срѣщането на вида *Satyrus fatua sichea* Ld. на Зехтинъ-Бурунъ на 22.VIII.1923 год. Тука тоя видъ хвърчи заедно съ *Sat. statilinus allionia* F., *Sat. semele* L. и *Sat. dryas* Sc. Тия последнитѣ 4 видове сж ловени и при Ахтополъ отъ Д. Илчевъ на 15. VII. 1920 год.

Pararge megera L. (390). — Есенно време, презъ месецитъ септемврий и октомврий, тая пеперуда е много обикновена изъ парка. Хвърчащитъ презъ това време екземпляри принадлежатъ на второто поколение. Първото пролѣтно поколение е много по-рѣдко; единични екземпляри отъ това поколение срѣщнахъ на 24.V.1928 г. Уловенитъ тогава екземпляри сж свършено прѣсни и не сж зимували.

Тая пеперуда се срѣща на всѣкаде по черноморското крайбрѣжие. Ловена е била на носъ Калякра (сега въ Румѣния) на 19.VII. 1911 год. отъ Н. В. Ц. Фердинандъ I. При Цариградъ (споредъ Graves) се срѣща въ 3 поколения.¹⁾

Pararge maera L. (392). — Срѣща се много по-рѣдко отъ предишния видъ. Единъ туку що излѣзълъ отъ какавида екземпляръ уловихъ на 24.V.1928.

Има я по цѣлото Черноморско крайбрѣжие чакъ до Цариградъ (тукъ споредъ Graves въ 3 генерации: 1-ва презъ май—юний, 2-ра презъ августъ и 3-та презъ октомврий²⁾).

Epinephele jurtina L. (402). — Презъ месецитъ юлий, августъ, септемврий и октомврий, най-обикновената пеперуда отъ подсемейството *Satirinae*. По зеленитъ искусствено насадени газони на парка тя се срѣщаше изобилно презъ есенъта на 1926 и 1928 год.; презъ 1929 год., следъ голѣмитъ студове презъ зимата и силнитъ суши презъ юли, августъ и септемврий месеци, тя липсваше въ парка почти свършено. Хвърчи обикновено, заедно съ *Coenonympha rapophilus* и *Plusia gamma*, чакъ до срѣдата на месецъ ноемврий (наблюдавано презъ 1924 година). При пребиванието ми въ Евксиноградъ презъ 1928 год., презъ цѣлиятъ месецъ май не срѣщахъ нито единъ екземпляръ, което показва че тоя видъ не може да презимува тукъ като пеперуда; първитъ прѣсни екземпляри се появяватъ чакъ въ началото на юний месецъ.

Има я по цѣлото Черноморско крайбрѣжие и то въ 2 поколения презъ годината (вѣроятно и едно 3-то презъ

¹⁾ *Pararge roxelana* Cr. (389). — Срѣща се при Текиръ-Гьоль въ Добруджа (Saradja 1929 p. 63), при Бургасъ (май до юлий; Чорб. 1915 стр. 16), Созополъ (Недѣлк. 1909 стр. 48), при с. Кара-Кьой (уловена отъ Н. В. Царъ Борисъ III на 30. VI. 1924), при Ахтополъ (15 VII. 1920, Илчевъ), при Зехтинъ-Бурунъ (10 и 22. VIII. 1925 отъ Н. В. Царъ Борисъ III), Портъ Виза (21. VIII. 1923 отъ Н. В. Царъ Борисъ III). Много е правдоподобно да се намѣри и при Евксиноградъ. Има я повече въ южна България, а въ северна България е намѣрена при Търново и Османъ Пазаръ, въ последно време и при Бѣлоградчикъ (1. VIII 1919. отъ ученика Йорданъ Урумовъ).

²⁾ *Arphantopus hyperantus* L. (401). — не е намѣрена отъ Чорбаджиева при Бургасъ, нито отъ Илчевъ въ Странджа-планина. Не се срѣща и при Цариградъ; изглежда че липсва по крайбрѣжието.

топла есенъ). При устието на р. Велека я лови Н. В. Царь Борисъ III на 22.V.1925 год.¹⁾

Соенопумpha ramphylus L. (440). — Отъ 6-тѣхъ вида на рода *Соенопумpha* срѣщащи се въ България, въ Евксиноградъ намѣрихъ само най-обикновения видъ *ramphylus*. Тая пеперуда е много обикновена тука презъ цѣлния топълъ сезонъ на годината, а особено често се срѣща късно на есенъ презъ октомврий месецъ. Има вѣроятно 3 поколения въ течение на годината; първото, пролѣтно поколение се появява къмъ срѣдата на месецъ май (19.V.1928 г.), а прѣсни екземпляри (вѣроятно 3-то поколение) хвърчатъ и прѣзъ срѣдата на мес. октомврий.

Има я по цѣлото Черноморско крайбрѣжие.²⁾

Fam. Libytheidae.

Lybithea celtis Laich. (450). — Още презъ есенъта на 1925 год. Негово Величество Царь Борисъ III бѣ наблюдавалъ тоя въ България рѣдкъ видъ, да хвърчи изъ обраслата съ гжста дървесна растителность мѣстность Чаталъ-Ташъ въ Евксиноградския паркъ. Тамъ расте и развиващия се често въ едъръ дървесенъ храстъ *Celtis australis* L. съ листата на който се храни гжсеницата на тая пеперуда. Срѣщането, толкова на северъ, на тая разпространена само въ най-южнитѣ части на Европа пеперуда създаваше известни съмнения за сигурността на направено о тогава наблюдение. Презъ 1928 год., 10 до 12 априлъ, Негово Величество Царь Борисъ III и Нег. Царско Вис. Князь Кирилъ Преславски наново, и тоя пѣтъ съ сигурность, констатираха срѣщането на тая пеперуда въ казаната мѣстность.

Презъ месецъ май на сжщата година бѣхъ изпратенъ въ Евксиноградъ отъ Негово Величество специално да търся въпросната пеперуда и нейнитѣ гжсеници. На 19 май 1928 г. видѣхъ два вече стари и окжсани екземпляри да хвърчатъ пакъ изъ мѣстността Чаталъ-Ташъ, а на 20.V.1928 сжщо такива нѣколко екземпляра наблюдавахъ да хвърчатъ по скалитѣ на Аладжа манастиръ на северо-изтокъ отъ Евксино-

¹⁾ *Epinephele lycaon lupinus* Costa (405) и *Epinephele titonus* L. (422) сж намѣрени въ околноститѣ на Варна и може би ще се намѣрятъ и въ Евксиноградъ. Тѣхъ ги има и при Бургасъ и Цариградъ. Първиятъ видъ е намѣренъ освенъ това и при Зехтинъ-Бурунъ (отъ Илчевъ), а вториятъ при Анхиало (15. VII. 1920; Илчевъ) и Созополъ (Недѣлковъ 1909).

²⁾ Въ парка Евксиноградъ или пѣкъ въ близкитѣ му околности не ще да липсватъ и видоветъ *Соенопумpha argania* L. и *Соенопумpha iphis* Schiff. При Бургасъ (с. Карагьозлеръ) се срѣща и *Соенопумpha aedippus*, която не е намѣрена никжде другаде въ България.

градъ. Тукъ край манастиря растатъ множество едри дървета, образуващи малка гора отъ *Celtis australis* L.

Тия нѣколко наблюдения показватъ съ сигурностъ, че *Libythea celtis* е постояненъ елементъ въ фауната на Евксиноградъ и при това тая пеперуда тукъ зимува; наблюдаванитѣ екземпляри принадлежатъ на второто есенно поколение, което излиза отъ какавида презъ края на августъ и остава да зимува до следната пролѣтъ. Първото лѣтно поколение, което не съмъ намиралъ още въ Евксиноградъ се появява презъ първата половина на месецъ юний¹⁾.

Общото разпространение на тая пеперуда обхваща най южна Европа, северно до южна Франция, Алпитѣ, Тиролъ, Истрия и Дунава. На северъ отъ Дунава е намѣрена обаче въ Румъния (при Слатина, Salay 1910 p. 47) и Кримъ. На Балканския полуостровъ се срѣща най-често близо до моретата, които го заграждатъ. Има я въ Босна, Херцеговина, Далмация (1. VI. 1909 Бурешъ), Македония (при Битоля, Дръново, Солунъ), южна Тракия (при Елефтера 30.V. 1918 и Деде-Агачъ 26.V. 1916; ловилъ Д-ръ Бурешъ), България (Сливенъ, Родопитѣ, Кръсненското дефиле и край Черно-море) и Турция (Graves). Край брѣга на Черно-море тая пеперуда а намѣрена освенъ въ Кримъ и Евксиноградъ, още и при Бургасъ (Чорбаджиевъ 1915 стр. 18; рѣдко на 12 и 19. VI. 1911 г., първо поколение), Старо-Резово въ Странджа-планина (Илчевъ 1924 стр. 175, 1 екземпляръ на 28. VI. 1923) и при Цариградъ (тука пеперудата сѣщо така зимува).

Fam. Erycinidae.

Nemeobius lucina L. (451).—Рѣдко и въ единични екземпляри. На 22.V.1928 год. уловихъ единъ вече доста окжсанъ, което показва че пеперудата се появява тука още въ началото на май. Въ края на май я имаше не рѣдко при Аладжа манастиръ. Край брѣга на Черно море е намѣрена: при Кюстенджа и Тулча (Salay 1910 p. 48), при Бургасъ (Чорб. 1915 стр. 18, въ 2 поколения) при Ахтополъ (16.VI.1920, второ поколение, Илчевъ) и при Цариградъ (първо поколение презъ априлъ, второ презъ юлий; споредъ Graves).

Fam. Lycaenidae.

Thecla w-album Knoch. (761).—Единъ екземпляръ уловихъ въ Евксиноградския паркъ на 18.V.1906 год.

По Черноморското крайбрѣжие е намѣренъ и при Цариградъ (юний 1910; Graves).

¹⁾ Гжсеницата на *Lybitha celtis* е монофагна и се храни само съ листата на дървото *Celtis*. У насъ растатъ 2 вида отъ това растение: *Celtis australis* L. и *Celtis caucasica* Willd. Тамъ дето се срѣща пеперудата *Lybitha* обезателно расте и растението *Celtis*.

Callophrys rubi L. (466). — Доста на рѣдко го срѣщнахъ изъ парка на 20.V.1928 год..

Има го и при Бургасъ (мартъ до май; Чорб. 1915 стр. 19), Зехтинъ-Бурунъ (края на май; Илчевъ 1924 стр. 175) и при Цариградъ (отъ мартъ до май; Graves)¹⁾.

Chrysophanus thersamon Esp. (506). — Намѣренъ е въ околноститѣ на Варна (Rbl. I, p. 184); не ще да липсва и въ Евксиноградския паркъ.

По Черноморското крайбрѣжие е ловенъ: при Бургасъ (въ 2 генерации, отъ априлъ до септемврий; Чорб. 1915 стр. 19), при Портъ Виза е билъ ловенъ отъ Н. В. Царъ Борисъ III на 21.VII.1923 и 27.VIII.1927 (*var omphale* Klug), при Кюстенджа (15.V.1918; Fiebig 1917 p. 103) и при Цариградъ (въ 2 поколения: априлъ-май и юний-септемврий; Graves)²⁾

Chrysophanus dispar rutilus Wub. (508).

Разпространение по Черноморското крайбрѣжие. Тая пеперуда представлява една лепидоптерологична забележителностъ за Евксиноградския паркъ. Отъ видоветѣ на рода *Chrysophanus* тя е най-едрата, най-красивата и най-рѣдко срѣщащата се. Въ Евксиноградския паркъ е намѣрена за пръвъ пѣтъ отъ Негово Величество Царъ Фердинандъ на 19 май 1906 год.. Дълги години подъ редъ тя не е била наблюдавана тамъ и едвамъ презъ пролѣтъта на 1928 год. е била наново открита отъ Н. В. Царъ Борисъ III, който на 31.V.1928 год. улови нови 2 прѣсни екземпляра. Единъ трети сжщо така туку що излюпенъ отъ какавида женски екземпляръ улови подполковникъ Коста Скутуновъ на 1.VI с. г.

И тритѣхъ споменати екземпляра бѣха хванати изъ насаденитѣ еспарзетови ливади не далечъ отъ дирекционното помѣщение на Евксиноградското имение. Въпрѣки старателно търсене въ продължение на 7 деня други екземпляри не бѣха съгледани. Пеперудата изглежда че хвърчи главно въ слънчевитѣ предобѣдни часове. Тя има бързъ летежъ, държи се низко надъ цвѣтящитѣ еспарзети и се спира по тѣхъ само за кратко време. Поради бързия ѝ летежъ, лови се мжчно.

¹⁾ При Бургасъ и при Цариградъ се срѣщатъ и видоветѣ *Thecla spini* Schiff., *Th. illicis* Esp. и *Th. asaciae* F. Тѣ не ще да липсватъ и въ Евксиноградския паркъ или въ близката му околностъ. При Бургасъ е констатирано срѣщането на рѣдкия видъ *Zephyrus betulae* L. и на *Zephyrus queercus* L.; последния видъ се срѣща и при Ахтополъ (15.VII.1910; Илчевъ 1924 стр. 175) и Цариградъ (рѣдко; Graves).

²⁾ Въпрѣки старателното ми търсене не можахъ да констатирамъ изъ Евксиноградския паркъ срѣщането на *Chrysophanus ottomanus* L. Тая пеперуда се срѣща не рѣдко около Бургасъ (въ 2 поколения, презъ априлъ до септемвр.; Чорб. 1915 стр. 19), при Ахтополъ (28. V. 1923, Илчевъ) и при Малко-Търново (27.VI.1921 и 9.VII.1910; Илчевъ 1924 стр. 175). На северъ отъ Стара-планина изглежда че не се срѣща.

По Черноморския бръгъ, тая пеперуда е констатирана, освенъ въ Евксиноградския паркъ още и: 1. при устието на р. Камчия (отъ Н. В. Царъ. Фердинандъ I презъ 1904 год.); 2. при Бургасъ и Кара-Баиръ (Чорб. 1915 стр. 20) и при Ахтополъ (Илчевъ 1924 стр. 175). Въ това последно находище (сжщо и за Малко-Търново) Илчевъ погрѣшно указва вида *Chrysophanus virgaureae* L., вмѣсто *Chr. dispar rutilus* Wüb., както това личи отъ запазенитѣ въ Царск. Ентомологическа Станция негови екземпляри. Видътъ *Chrysophanus virgaurea* е планински видъ и изглежда че липсва по Черноморското крайбрѣжие; той липсва и въ Добруджа, Дели-Орманъ и Странджа планина, не се срѣща и при Цариградъ.

Разпространение въ България. Освенъ по Черноморското крайбрѣжие *Chrysophanus dispar rutilus* е намѣренъ още и въ следнитѣ находища: 1. Разградъ при гарата и въ градината на ловджийското дружество (Марковичъ 1909 стр. 12). 2. При гр. Ловечъ край рѣка Осъмъ (Е. С., 2 екз.; Ивановъ 1926 стр. 216). 3. При гр. Плѣвенъ (Е. С., 1 екз. Недѣлковъ). 4. При гр. Свищовъ (Недѣлк. 1909 стр. 46). 5. Сливенъ изъ лозята и въ подножието на върха Кутелна (Е. С., 6 екземпл.; Чорбаджиевъ 1915 стр. 20). 6. Садово при Пловдивъ, край р. Марица (Е. С., Недѣлковъ). 7. Гара Бѣлово, край р. Марица (Е. С. 2 екз.). 8. При бани Костенецъ (Бахметьевъ; Rbl. Stud. I р. 185). 9. Край р. Струма при Дупница (Rebel Stud. I р. 185).

Въ всички тия находища пеперудата се срѣща рѣдко, и както другаде изъ Европа, така и у насъ, тя предпочита сочни мочурливи поляни край рѣкитѣ и изъ лонгозита.

Общо разпространение. Географското разпространение на *Chrysophanus dispar rutilus* обхваща почти цѣлата умѣрена палеарктична зона. Въ Европа го има въ Германия, Франция, Срѣдна-Италия, Австрия, Унгария, Румъния, Банатъ, Седмиградско (Rebel, Stud. II р. 180). На Балканския полуостровъ е констатиранъ въ Истрия (Stauder 1923 р. 66). Кроация, Славония Rbl. II р. 180), Срѣдна Далмация, (Stauder I. с.), Сърбия при Бѣлградъ (Rbl. I р. 185), Северна Босна, Херцеговина и Македония при Солунъ (Rowland — Brown, Entomologist 1920 р. 107). Въ Гърция изглежда че липсва, сжщо и въ прѣдната частъ на Мала-Азия. Въ Азия го има въ: северна Мала-Азия, Алтай. Амуръ и Корея. Това разпространение показва че тоя видъ има сибирско произхождение.

Биология на вида. Съпоставиме ли датитѣ, презъ които отдѣлнитѣ екземпляри сж ловени изъ разнитѣ находища въ България, ще получиме следната картина:

I поколение		II поколение	
Бургасъ	4 юний 1910 г.	Бургасъ	17 юлий 1910 г.
"	19 юний 1910 "	"	30 юлий 1910 "

	I поколение	II поколение
Сливенъ	31 май 1912 год.	Сливенъ 22 августъ 1916 г.
"	18 юний 1912 "	Ловечъ 18 августъ 1917 "
Евксиногр.	31 май 1928 "	" 20 " 1919 "
Дупница	7 юний 1899 "	Костенецъ 6 септевр. 1895 "

Отъ това съпоставяне на датитѣ (като имаме предъ видъ, че видоветѣ отъ р. *Chrysophanus*, съ изключение на зимуващитѣ, живѣятъ кратко време) прозира, че тая пеперуда се появява 2 пѣти презъ годината т. е. има 2 генерации; една пролѣтна, която хвърчи въ края на месецъ май и началото на мес. юний и една лѣтна, която се появява въ края на м. юлий и хвърчи до края на августъ. Уловениятъ при Костенецъ на 6.IX.1895 год. екземпляръ е хвърчалъ толкова късно заради това, защото климата въ това планинско мѣсто е много по-студенъ отколкото, напримеръ въ Бургаската или Сливенска околности.

Но не само споредъ времето на появяването могатъ да се различатъ едни отъ други индивидитѣ на дветѣ поколения. Тѣ се различаватъ добре и по морфологични белези, а главно по голѣмина.

Екземпляритѣ отъ пролѣтното поколение сж винаги по-едри; тѣ иматъ дължина на преднитѣ крила (мѣрено върху 10 екземпляра) у мъжкитѣ 19—20 мм., у женскитѣ 21—23 мм.. Основниятъ цвѣтъ на крилата е по-огнено-червенъ. Женскитѣ иматъ по едри черни точки отгоре на преднитѣ крила, а заднитѣ имъ крила сж по-черно обагрени. Екземпляритѣ отъ лѣтното поколение сж по-дребни; мъжкитѣ иматъ дълж. на предн. крило 14.5—16.5 мм., а женскитѣ 15.5 до 17 мм. Цвѣтътъ на крилата имъ е огнено-желтъ; заднитѣ крила у женскитѣ сж разсвѣтлени съ огнено-желта окраска. Чернитѣ точки отгоре на крилата сж дребни. Долната повърхность на крилата не дава особена разлика, освенъ тая, че у пролѣтнитѣ екземпляри долн. страна на заднитѣ криле е малко по-синкава, когато у лѣтнитѣ екземпляри и отъ двата пола, тя е по-сивкава.

Chrysophanus dispar rutilus при пръвъ погледъ, а особено при хвърчене, лесно се смѣсва съ обикновениятъ въ низкитѣ части на планинитѣ видъ *Chrysophanus virgaurea* е. Мъжкитѣ екземпляри на двата вида се различаватъ добре по това, че отгоре на преднитѣ крила у *rutilus* има винаги по една черна точка въ края на дискалната клетка; у нѣкои екземпляри (у насъ у 4 отъ 10-тѣхъ) по-навътре отъ нея, въ срѣдата на казаната клетка проглежда още една черна, по-малка точица. У мъжкитѣ *virgaurea* е крилата сж чисти, огнено-червени, безъ никаква следа отъ черни точици. Женскитѣ пъкъ екземпляри се много добре различаватъ по долната повърхность на крилата: у *virgaurea* е тая долна страна на крилата е ржждивочервена и до чер-

нитъ точки има бѣли разцапани петна, когато у *rutilus* долната страна на заднитъ криле е сивкава и бѣлитъ разцапвания свършено липсватъ. *Chrysophanus virgaureae* L. се появява веднажъ въ годината — презъ юлий месецъ, а *Chr. dispar rutilus* два пѣти — презъ края на май и презъ началото на августъ.

Вариабилитетъ. Типичната форма на пеперудата съ която се занимаваме, а именно *Chrysophanus dispar*, се е срѣщала до къмъ 1848 година само въ Англия, следъ която дата е изчезнала тамъ свършено поради пресушаване на много отъ мочуритъ въ които се е развъждала пеперудата¹⁾ и поради усиленото ѝ търсене и ловене отъ страна на ревностни ентомолози и търговци на пеперуди. Презъ 1820 г. напримеръ тя се е срѣщала изобилно изъ мочуреститъ мѣста на Whittlesea и е била продавана на музеи и частни лица за 100—150 лева днешни пари дузината. Презъ 1845 г. се е забележало вече чувствителното ѝ намаление и тя е станала вече много рѣдка пеперуда. Презъ 1847 год. сж били уловени само 5 екземпляри, а по-късно вече не е била наблюдавана въ Англия. Презъ 1870 г. единъ екземпляръ отъ изчезналата изъ фауната на Англия пеперуда се е продавалъ за 660 лева, а презъ 1902 г. единъ хубавъ женски екземпляръ е билъ продаденъ въ Лондонъ за 4200 лева²⁾.

Въ континентална Европа типичната форма *dispar* не се срѣща, а се срѣща само нейниятъ подвидъ *rutilus* *Werub*. Тоя последниятъ, се различава отъ измрѣлия си съ братъ по това, че е по-малкъ, червено-рждивата ивица по края на заднитъ му крила (отъ долу) е по-тъсна, чернитъ точки отгоре на крилата у женската сж много по-малки. Хубаво сж изобразени типичнитъ английски *dispar* у *Spuler* Tab. 17 b. Fig. 20, а хубави фотографически изображения на ♂ и ♀ има у *Tutt* Brit. Butt. Vol. I. Pl. XIII. Fig. 15—17.

У насъ и въ цѣла Европа, както казахме се срѣща само подвида *rutilus*. Пролѣтната генерация, за която дадохме данни по-горе, е била наречена отъ *Hormusaki*, var. *verpalis*; екземпляритъ отъ лѣтното поколение носятъ названието *rutilus* *Werub*. Единиятъ отъ нашитъ женски екземпляри (тоя уловенъ отъ Н. В. Царъ Фердинандъ I на 19. V. 1906 г.) е много едъръ, чернитъ дискални точки у него сж силно развити, а тия разположени успоредно съ страничния ржбъ на крилата сж удължени въ видъ на клинове. Такива екземпляри сж описани отъ *Verity* подъ името *ab. ♀ nigrolineata*.

¹⁾ Гжсеницата ѝ се храни съ растенията: *Polygonum bistorta*, *Rumex crispus*, *Rumex hydrolapatum*, *R. obtusifolius*.

²⁾ Най-подробно е излъжена историята на изчезването на тая пеперуда отъ I. W. Tutt.: *British Butterflis*. Vol. I. p. 420—428. London 1925.

Нашитъ екземпляри отъ пролѣтната генерация, по едрия си ръстъ и по силно развититъ си черни точки отгоре на крилата се доста приближаватъ до типичния *dispar*; екземпляритъ отъ лѣтната генерация се силно различаватъ отъ него. Английскиятъ *dispar* се е появявалъ само въ една генерация презъ годината; нашиятъ *gutilus* се появява правилно всѣка година въ 2 генерации; въ срѣдна Германия обаче се явява само въ една генерация — презъ м. юлий.

Chrysophanus phlaeas L. (512). — На всѣкжде изъ парка го има презъ лѣтото и есенъта. Презъ м. май и началото на юний 1918 г. го срѣщнахъ, обаче на рѣдко, въ единични стари екземпляри, вѣроятно презимували.

Има го на всѣкжде по Черноморското крайбрѣжие.

Chrysophanus dorilis Hufn. (513). — Хвърчи изъ Евксиноградския паркъ презъ цѣлия топълъ сезонъ на годината. Въ срѣдата на месецъ май тоя видъ бѣ единствения *Chrysophanus*, който хвърчеше тука по-изобилно и въ прѣсни екземпляри. Единъ отъ уловенитъ на 28. V. женски екземпляръ е много тъменъ и има слабо изразени червено-ржжидви петна по крилетъ.

Има го по цѣлото западно Черноморско крайбрѣжие. При Бургасъ се срѣща отъ априль до септемврий (Чорб. 1915 стр. 20); при Цариградъ, споредъ Graves въ 3 поколения: I презъ априль—май, II презъ юний до срѣдата на августъ и III презъ септемврий и октомврий¹⁾.

Lampides telicanus Lang. (530). — Тоя съ субтропическо произхождение видъ ловихъ изъ люцерновитъ ниви на Евксиноградското имение на 10. IX. 1925 и 14. X. 1928 г. Дребнитъ тия пеперудки хвърчатъ много бързо, мжно се забелезватъ и мжно се ловятъ. Кацатъ по листата на люцерната. Уловенитъ екземпляри принадлежатъ на 2-то поколение.

Тая пеперуда е намѣрена още при Бургасъ (презъ V, VI, VII и IX; Чорб. 1915 стр. 20), при Созополь (17. VII. 1922; Илч. 1924 стр. 176) и при Цариградъ (презъ августъ и септемврий, Graves)²⁾.

¹⁾ *Chrysophanus hypothoe* L. се срѣща споредъ Rebel (Stud. I. p. 185) изъ околноститъ на Варна. Въ Евксиноградския паркъ обаче никога не е билъ забелезанъ. Има го и при Бургасъ (15. VI. 1910, Чорб. 1915 стр. 19) и при Портъ Виза (на 27. VIII. 1917 уловенъ отъ Н. В. Царъ Борисъ III).

Chrysophanus alciphron melibeus Stgr. също не се срѣща изъ парка, обаче е указанъ за околноститъ на Варна отъ Rebel. Тоя видъ се срѣща не рѣдко по Странджа планина (Илчевъ 1924, стр. 176) и при Цариградъ (Graves, презъ май и юни).

²⁾ *Lampides boeticus* L. е намѣренъ при Цариградъ (Graves, презъ юний) и при Текирь-Гьолъ въ Добруджа [Saradja 1929 p. 53, презъ юлий]. Въ Евксиноградския паркъ вѣроятно ще да попада само като случаенъ прищелецъ.

Lycaena argiades Pall. (540). — Тая дребна лиценида хвърчеше въ свършено прѣсни екземпляри, изъ люцерновитѣ полета, презъ срѣдата на месецъ май 1928 г.

По Черноморското крайбрѣжие е намѣрена при Бургасъ (29. VI. 1910, Чорб. 1915 стр. 20) и при Цариградъ.

Lycaena argus L. (543). — Както навсѣкжде изъ България така и тука тоя видъ е не рѣдкъ изъ обраслитѣ съ трева и съ ливадни растения мѣста. Особено много го имаше презъ края на май 1928 год. и то въ прѣсни екземпляри (1 поколение). Единъ отъ уловенитѣ на 20.V.1928 год. женски екземпляръ има сини лъчи отгоре върху чернитѣ си криле, а сжшо така и аналнитѣ части на заднитѣ криле сж синьо обагрени.

Срѣща се по цѣлото Черноморско крайбрѣжие отъ Текирь-Гьолъ въ Добруджа (Saradja 1929 р. 53) презъ Емине (1. VI. 1928 прѣсни екземпляри; Бурешъ), Бургасъ (май до до августъ; Чорб. 1915 стр. 20) и Ахтополъ 26. V. 1929 чакъ до Цариградъ (въ 2 генерации; Graves).

Lycaena baton Berg. (573). — Прѣсни екземпляри хвърчеха изъ тревениститѣ мѣста на 19. V. 1928 год.

Има го и при Бургасъ (априлъ до началото на юний) и Цариградъ (въ 2 поколения: първото презъ IV до VI, второто презъ VIII и IX; Graves).

Lycaena orion Pall. (574) и *ab. nigra* Gerh. — Въ края на месецъ май 1928 г. го имаше въ единични екземпляри изъ храсталачеститѣ мѣста на парка. Въ много повече екземпляри го имаше при Аладжа манастиръ на 20. V. с. г.

Намѣрена и при Бургасъ на 23. V. 1912 и 13. VI. 1910. (Чорб. 1915 стр. 20).

Lycaena astrarche Brgstr. (589). — Заедно съ *Lyc. icarus*. Най-обикновената лиценида изъ парка. Срѣща се отъ началото на мес. май чакъ до късна есенъ, вѣроятно въ 3 поколения презъ течение на годината.

Има я по цѣлото Черноморско крайбрѣжие отъ Кюстенджа (29. IV. 1916, Fibig 1917 р. 103) чакъ до Цариградъ. Въ последното находище споредъ Graves се появява въ 3 поколения: първо презъ май, второ презъ юний до августъ, трето презъ септемврий до октомврий месецъ ¹⁾.

Lycaena icarus Rott. (604). — Заедно съ *Lyc. astrarche* най-често срѣщащата се лиценида изъ парка. Хвърчи презъ цѣлия топълъ сезонъ на годината, вѣроятно въ 3 генерации. Съвсемъ прѣсни екземпляри отъ 1 поколение ловихъ на 20. V. 1928 год. Нѣкои отъ екземпляритѣ хвърчащи презъ сжщото време бѣха много окжсани и стари,

¹⁾ *Lycaena anteros* Frr. (596) се срѣща при Бургасъ (презъ май, юлий и октомврий) и при Василико (28. V. 1923, Илчевъ); не ще да липсва и при Варна. Има я и при Цариградъ (въ 3 генерации, Graves).

което ме кара да предположа че тѣ сж зимували (вѣроятно III поколение). Нѣкои отъ женскитѣ иматъ при основата на тъмнитѣ си криле сини разсвѣтлявания. Не рѣдко хвърчеше изъ парка и презъ началото на октомврий 1925 год.

Срѣща се по цѣлото Черноморско крайбрѣжие, на всѣкъде като обикновена пеперуда ¹⁾).

Lycaena amandus Schn. (607). — Много на рѣдко, въ единични екземпляри, я наблюдавахъ изъ парка на 1. VI. 1928 год. Едно поколение презъ годината.

По Черноморското крайбрѣжие я има при Текирь-Гьолъ въ Добруджа (Saradja 1925 p. 53), при Варна (Rbl. I p. 191), при Бургасъ (3—30. V. 1910, 6—19. VI. 1912, Чорб.), При Зехтинъ-Бурунъ (28. V. 1923, Илчевъ), при с. Кюприя (27. V. 1923, Илчевъ) и при Цариградъ.

Lycaena bellargus Rott. (613). — Хвърчи заедно съ *Luc. icarus* изъ люцерновитѣ ниви на Евксиноградското имение. Прѣсни екземпляри ловихъ на 24. V. 1928 год.

По крайбрѣжието е намѣренъ: при Текирь-Гьолъ въ Добруджа, при Варна, Бургасъ, Созополъ, посѣ Емине (1. VI. 1928, не рѣдко, Бурешъ) и при Цариградъ (Graves).

Lycaena jolas O. (630). — Типиченъ. медитерански видъ разпространенъ само въ по-топлитѣ мѣста на България и особено край брѣга на Черно-море. Въ Евксиноградския паркъ е билъ уловенъ 1 екземпляръ на 31. V. 1906 год. отъ Н. В. Царь Фердинандъ I.

При Бургасъ (по Ала-Тепе) тоя видъ се срѣща сжщо въ края на месецъ май (Чорб. 1915 стр. 85). Други познати находища въ България сж Сливенъ и Дупница.

Lycaena cyllarus Rott. (638). — Прѣсни екземпляри отъ пролѣтното поколение ловихъ на 23. V. 1928 год. изъ люцерновитѣ ниви.

При носѣ Емине я намѣрихъ на 1. VI. с. г. Има я при Бургасъ и въ Добруджа.

Cyaniris argiolus L. (650). — Първото пролѣтно поколение хвърчеше изъ люцерновитѣ ниви на 20—25. V. 1928 г.; екземпляри отъ есенното поколение ловихъ на 12. IX. 1925 г. Не рѣдко я имаше при Аладжа манастиръ на 20. V. 1928 г. Лѣтното поколение хвърчи презъ юлий месецъ.

Има я и при Бургасъ и Цариградъ въ 3 поколения (споредъ P. Graves).

¹⁾ При Бургасъ и Цариградъ се срѣщатъ и видоветѣ: *Lycaena meleager* Esp., *Luc. coridon* Pod., *Luc. semiarctus* Rott. и *Luc. arion* L. Първитѣ 2 вида сж намѣрени и при Варна (Rbl. I p. 191), обаче въ Евксиноградския паркъ досега не сж констатирани. При Цариградъ се срѣща и *Luc. thesites* Cant. и *Luc. admetus* Esp.

Fam. **Hesperiidae.**

Atopaea lineola O. (69). — *Atopaea thaumas* Huf. (662) и *Augiades sylvanus* Esp. — Не съмъ ги ловилъ изъ Евксиноградския паркъ, обаче сигурно не ще да липсватъ тука въ края на юний мѣсецъ. Изъ околноститъ на Варна сж били ловени отъ Lederer (вижъ Rbl. I p. 195). Има ги и при Текирь-Гьоль (Saradja 1929 p. 54), Бургасъ (Чорб. 1915 p. 22) и при Цариградъ.

Carcharodus altheae Hb. (687). — Тоя ориенталски видъ наблюдавахъ изъ парка на 30.V.1928 г., Ловенъ е сжщо и при Текирь-гьоль, Варна и Бургасъ (Чорб. 1915 p. 22; презъ май юний).

Hesperia sidae Esp. (993). — Много нарѣдко изъ парка. Само 1 екземпляръ забелезахъ на 2.VI.1928 г. Има го и изъ околноститъ на Варна (Rbl. I p. 196), Бургасъ (май и юний, Чорб. 1915 стр. 28), Текирь-гьоль (Saradja. 1929 p. 54) и Цариградъ (Graves).

Hesperia orbifer Hb. (699). — Нѣколко съвсемъ прѣсни екзммпляра ловихъ на 15 и 20.V.1928 год.; крилетъ имъ иматъ силенъ стоманенъ блѣсъкъ. Тоя видъ се срѣща не рѣдко и при Варна (Rbl. I p. 196). Бургасъ (Чорб. 1912 стр. 23) и Цариградъ.

Hesperia serratulae Rbr. (701). — Единъ екземп. на 28.V.1928. Има го и при Бургасъ (15.V.1911, Чорб.).

Hesperia alveus Hb. (703). — Заедно съ предишния видъ уповенъ 1 екземпл. на 28.V.1928. Ловенъ е и при Текирь-гьоль (Sar. 1929 p. 54), Ахтополь и Созополь (края на май 1911 г., Илч.).

Hesperia malvae L. (709). — Нѣколко екземпляра уловихъ на 20—28.V.1918. Има я и при Варна (Rbl. I p. 128), Бургасъ (Чорб. 1915 стр. 23), Зехтинъ-Бурунъ (Илч. 1924 p. 177), Текирь-гьоль (Saradja p. 59) и Цариградъ (Graves).

Thanaos iages L. (713). — Изъ Евксиноградския паркъ се срѣща презъ цѣлия топълъ сезонъ на годината. Прѣсни екземпляри ловихъ на 28.V.1918 год.

Има я по цѣлото Черноморско крайбрѣжие отъ Дунава до Босфора.¹⁾

¹⁾ По брѣга на Черно-море сж констатирани още следнигъ видове отъ сем. *Hesperiidae*: *Heteropterus mortheus* Pall. (651) при Цариградъ (Graves); *Atopaea acteon* Rett. (664) при Бургасъ; *Augiades comma* L. (670) при Бургасъ; *Gegenes nostradamus* T. (675) при Цариградъ (отъ Graves); *Carcharodus lavatherae* Esp. (685) при Бургасъ; *Carch. alceae* Esp. (686) при Бургасъ и Цариградъ; *Carchar. orientalis* Sev. при Цариградъ. (Graves) 1925 p. 1); *Hesperia carthami* Hb. (694) при Бургасъ; *Hesp. tessellum* Hb. (695) при Бургасъ (Чорб.); *Hesp. fritillum* Hb. (703) при Бургасъ; *Hesp. armoricanus* Rev. при Цариградъ.

Fam. *Sphingidae*.*Chaerocampa celerio* L.

Едно от интереснитѣ ентомологически открития направени въ парка Евксиноградъ отъ Н. Ц. В. Княгиня Евдокия е намирането тукъ на тропическата пеперуда *Chaerocampa celerio*. Пеперудата бѣ уловена на 2.XI.1926 г. вечерно време върху една отъ електрическитѣ лампи въ вестибюла на Царския дворецъ. Откритието е интересно отъ една страна поради обстоятелството, че съ него се доказва съ сигурност твърдението на проф. П. Бахметевъ (отъ 1906 г.) за срѣщането на тая прелѣтна тропическа пеперуда въ България и отъ друга страна разширяватъ се границитѣ на нейното разпространение въ югоизточна Европа.

Отечеството на тоя видъ е Африка и южната половина на Азия; освенъ това се срѣща и въ Канарскитѣ острови, Малайскитѣ острови, Полинезия и Австралия. Въ тоя последниятъ континентъ, споредъ Spuler'a (1908 г., p. 80), пеперудата се е разпространила едвамъ въ по ново време, благодарение на нейното извънредно бързо и издържливо летене. Че пеперудата е единъ отличенъ летецъ, това ясно издаватъ източната, вретеновидна форма на нейното тѣло и тѣснитѣ ѣ остри крила. Формата на тѣлото и крилата напомнятъ тия на лѣстовицата и бръзолета. Само благодарение на издържливостта си и бързо летение и благодарение на обширното разпространение на растението, съ което се храни гжсеницата ѣ — именно лозата, тая пеперуда е могла да се разпространи толкова на широко — почти по цѣлата източна половина на земното кълбо.

Въ Европейския континентъ е сжшо така доста разпространена, обаче се срѣща винаги рѣдко и то главно въ югозападнитѣ по-топли медитерански покрайнини. Всички по видни автори-лепидоптеролози твърдятъ, че тоя видъ дохожда въ Европа само като прелетенъ гостъ. Така напр. Seitz (1912. II p. 258) пише за него: „Ein Zugvogel der alljährlich aus den Tropen nordwärts geht und daher in vielen Gegenden gefunden wird, wo er nicht beheimatet ist. Der Falter erscheint in Europa in Herbst, in den Tropen fliegt die Art fast das ganze Jahr hindurch“. Rebel казва за него въ Berges Schmetterlingsbuch (1910 p. 97). „In Mitteleuropa ein sehr seltenes, aber zuweilen bis Norddeutschland und Schottland gehendes Zugtier, das in den Tropen der alten Welt verbreitet ist. Flugzeit August-September; im Süden auch im Mai, Juni“. Spuller (1909, p. 80) пише за него „Die sehr konstante Art hat ihre Heimat ausser in Afrika, dem südlichen Asien, den Sundainseln, Polynesien, im westlichen südmediterranen Gebiet Europas, fehlt indes merkwürdigerweise den östlichen Teile und auch nach Staudinger in Klein-Asien. Sie kommt in heissen Sommern auch zu uns (въ Срѣдна Ев-

попа), ja bis Schottland; fliegt im Mai, Juni und überwintert im Septembre, Oktober. Die Raupe lebt am Weinstock, seltener an Galium, Linaria und Fuchsien. Trotzdem die Raupe auch bei uns (Deutschland) wiederholt gefunden und erzogen wurde, kann die Art nicht als bei uns heimisch betrachtet werden“.

Предположението на Spuller'a, че изглежда какво тоя видъ не се срѣща въ източната частъ на медитеранската областъ т. е. Балканския полуостровъ и въ Мала-Азия, не се потвърждава. Наистина въ Гърция тоя видъ не е още намѣренъ, но вѣроятно ще да го има тамъ, щомъ го има въ Мала-Азия, островитѣ Критъ и Кипъръ, въ България, Румъния и Добруджа (при Кюстенджа, май 1918. Fibig 1917 p. 105.) Данни за срѣщането на тая пеперуда въ последнитѣ находища дава Rebel въ „Die Lepidopterenfauna Kretas (Ann. Wiener Museum XXX, 1916 p. 118) гдето казва: „Für dieses Zugtier ist mir bisher kein Nachweis für Griechenland bekannt, wohl aber liegen solche für Klein, Asien und Cypren (und auch Rreta)“. Освенъ това видътъ се срѣща и въ Далмация („Malfi dei Giavosa“ споредъ Stauder — Faunula Jlyro-Adriatica 1923 p. 259) и на островъ Lussingrande въ Адриатическото море.

Въ България го споменува за пръвъ пѣтъ, както вече казахме П. Бахметьевъ. Въ статията си отъ 1896 г. (Societas Entomologica XI, p. 174). той казва за него: Ist aus einer in Sofia defundenen Raupe 9 September 1896 erhalten worden, Die Verwandlung dauerte 2 Monate. Още веднажъ повтаря това свое твърдение сѣщия авторъ въ статията си Бабочки Болгарии (1901 p. 415), а потвърди го и Rebel (1903. Stud. I. p. 199) съ следнитѣ думи: „Diesses seltene Zugtier wurde von Bachmetjew bei Sophia einmal gezogen. Ich sah das (abgeflogene) Exemplar in Sophia (1902). Wurde auch bei Bukarest (Fleck 1900, p. 48) gefangen. ¹⁾ Ist auch in Klein-Asien nur Zugtier und erst in Syrien endemisch.

Понеже Бахметьевъ (1901 p. 174) казва че пеперудата е получена изъ гжсеница намѣрена на 9 септемврий 1896 г. и че какавидата е лежала 2 месеца то излиза че неговиятъ екземпляръ е излюпенъ изъ какавидата къмъ 9 ноемврий 1896 г. (не по-рано), т. е. презъ сѣщото време, презъ което е ловенъ и екземпляра въ Евксиноградъ (2.XI. 1926 г.). Уловениятъ въ Евксиноградъ екземпляръ е съвсемъ запазенъ и прѣсенъ, което показва че той не ще да е прелетелъ отъ по южни покрайнини, а ще е излюпенъ вѣроятно отъ какавида направена въ околноститѣ на Евксиноградския паркъ или въ самия паркъ. Отъ това следва че тоя видъ ще да е

¹⁾ Споредъ Salay Fr. — Katalog der Macrolepidopteren Rumanien (Bull. Soc. d. Scienc. Bucarest XIX, 1910 p. 73) при Букурещъ тая пеперуда е намерена само въ 1 екземпляръ и то презъ 1886 год. Споредъ сѣщиятъ авторъ ловена е и въ Буковина и Унгария. Втория румънски екземпляръ е уловенъ презъ май 1918 год. при Кжстенджа (Fibig 1917 p, 105).

единъ доста постояненъ, макаръ и много рѣдкъ элементъ въ фауната на България, такъвъ какъвто е напр. и видътъ *Daphnis nerii* L., за когото съ положителностъ е доказано че е прелетенъ видъ, който начесто дохожда у насъ презъ лѣтото отъ югъ.¹⁾

Намиранитѣ презъ началото на есенъта гжсеници, ще да сж излюпени изъ яйца снесени презъ лѣтото (м. юний) отъ пеперуди, които подобно на прелетнитѣ птици сж долетѣли въ България изъ топлитѣ покрайнини на Азия или Африка. Затова и ловенитѣ презъ това време (май, юний) пеперуди би трѣбвало да бждатъ съ похабени отъ много летение крила. Въ България обаче, не е уловенъ, за сега, нито единъ екземпляръ отъ това лѣтно поколение, за да може да се провѣри това твърдение. Такъвъ единъ екземпляръ е уловенъ обаче по Черноморското крайбрѣжие, на северъ отъ Варна, при Кюстенджа въ Румъния отъ ентомолога W. Feibig. Тоя авторъ пише (въ *Deutsche entom. Zeitschr.* 1927 p. 105) за него „im Mai 1918 fing ich in Konstanz einen im Mittags-sonnenschein an den Hafenabhängen pfeilschnell dahinschiesenden Falter. Leider war das Tier ziemlich stark abgeflogen“. Това последното обстоятелство; именно че уловената пеперуда е била силно изпокжсана и че много бързо е летѣла показва, че тя е дошла на това мѣсто много отдалечъ.

Излюпенитѣ късно на есенъ пеперуди (м. ноемврий) не могатъ да дадатъ у насъ по-нататъшно поколение, понеже настъпило то вече студено време не дава възможностъ за това. Могло би да се допусне че есеннитѣ пеперуди могатъ да презимуваатъ, скрити подъ сухата шума или другаде, обаче за това нѣмаме никакви данни. Още по-малко може да допуснеме че яйцата на тия пеперуди могатъ да презимуваатъ. Тия есенни пеперуди следователно, или сж осждени да загинатъ отъ студъ (както това е доказано за Мъртвешката глава *Acherontia atropos* L.), или пъкъ да прелетятъ обратно къмъ югъ. Тая последната възможностъ не е изключена, защото правдоподобно е да се допусне че топлолюбивата пеперуда въ стремежа си да намѣри по-добри условия за животъ се отправя къмъ по-топли мѣста — къмъ югъ. Обаче това странствуване отъ северъ къмъ югъ не е още доказано (не е доказано то и за вида *Daphnis nerii*, а за сигурно доказано се смѣта само прелетяването на тоя видъ отъ югъ къмъ северъ.

Представено изложеното по-горе развитие на видътъ *Chaerocampa celerio* въ графическа таблица то ще ни се покаже въ следния видъ.

¹⁾ Вижъ Илчевъ Д. — Върху биологията на *Daphnis nerii* L. (Списание Бѣлг. Ак. Науки. XVII, 1909, стр. 135—174).

Година	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1926 год.	+++	+++	+++	+++	+++	++	---	---	o o o o	o o o o	+++	+++
	въ тропицитѣ					въ България						

Въ тая таблица съ кръстче е означена пеперудата, съ чертица гжсеницата, а съ колелца какавидата. Въ хоризонталния горенъ редъ сж означени месецитѣ презъ които става развитието.

Подчертаното въ таблицата съ черта развитие се извършва въ България, а останалата частъ отъ това развитие се извършва въ тропицитѣ. Въ колко поколения презъ годината се появява тоя видъ въ тропицитѣ не ми е известно, тѣ не ще да сж по-малко отъ 3, както това е у *Daphnis nerii* и *Acherontia atropos*. Seitz (l. c. p. 258) казва че пеперудата хвърчи тамъ презъ цѣлата година, т. е. така както и *Macroglossum stelatarum* хвърчи у насъ презъ цѣлата година. Вѣроятно *Stenocampa celerio* ще да е пеперуда съ продължителенъ и издържливъ животъ, както е обыкновениятъ нашенски видъ Гължбова опашка — *Macroglossum stelatarum*.

Fam. Notodontidae

Cerura bifida Hb. (781). — Единъ екземпляръ е билъ уловенъ въ Евксиноградския паркъ на 16. VI. 1906 г. отъ Н. В. Царъ Фердинандъ I.

Въ България е намѣрена само въ разсадницитѣ на града София и въ парка Врана ¹⁾.

Stauropus fagi L. (786). — Отъ тоя въ България рѣдкъ видъ уловихъ въ Евксиноградъ единъ бледенъ окжсанъ екземпляръ на 19. V. 1928 год. Гжсеницата на тая пеперуда се храни тука вѣроятно съ листата на ориенталския букъ — *Fagus orientalis*, който расте изобилно на северъ отъ Евксиноградъ, изъ гората около Аладжа манастиръ

Сжщиятъ видъ е намѣренъ и при Цариградъ на 19. IV. 1922 г. отъ Ph. Graves.

Exaereta ulmi Schiff. (789). — Нѣколко екземпляри уловихъ ношно време по електрическитѣ лампи на 20 — 25. V. 1928 год.

Намѣренъ е при Цараградъ презъ месецъ априлъ (Graves 1926 p. 5.)

Pheosia tremulae Cl. (808). — Единъ женски екземпляръ улови Н. В. Царъ Борисъ III на 15. VIII. 1925. Вторъ единъ сжщо така прѣсенъ екземпляръ бѣ уловенъ на 7. IX. 1925 г.

1). Въ Евксиноградския паркъ не ще да липсва и *Dicranura vinula* L. гжсеницата на която се храни въ листата на топола. Тоя видъ е намѣренъ и при Цариградъ на 19. V. 1922 г. отъ Ph. Graves.

Тоя последния снесе яйца, от които излезоха гжсенички на 20. IX. с. г. Яйчната фаза трае значи 12 дни, при температура 18° С. Излѣзлитѣ гжсенички бѣха хранени съ листа отъ пирамидална топола; на 23. X. с. г. тѣ се заровиха въ земята за да се превърнатъ въ какавиди, а отъ тия последнитѣ излѣзоха пеперуди на 9—12. V. следната 1926 год. Гжсеничната фаза трае значи 33 дни, а какавидната около 200 дни. Една гжсеница отъ сжщия видъ е била уловена отъ Н. Ц. В. Княгиня Евдокия на 23. V. 1928 г. Тая гжсеница се хранѣше съ листата на *Citissus laburnum* и се зарови въ земята на 1. VI. с. г.

Spatalia argentina Schiff. (830). — Единъ прѣсенъ екземпляръ уловихъ на 23. V. 1928 г., нощно време. Споредъ указанията на Rebel (Stud. I p. 201) се срѣща и въ околноститѣ на Варна.

Pterostoma palpina L. (849). — Единъ екземпляръ е билъ уловенъ изъ парка отъ Н. В. Царъ Фердинандъ I. на 14. IX. 1920 г. Той принадлежи на втората генерация.

Pugaera curtula L. (896). — Два екземпляра уловихъ нощно време на 20. V. 1928 г. За околноститѣ на Варна е посоченъ тоя видъ и отъ Lederer (вижъ Rbl. Stud. I p. 202). Има го и при Цариградъ (27. V. 1920, Graves)¹⁾

Fam. *Thaumetopoeidae*.

Thaumetopoea processionea L. (879) — Въ джбовитѣ гори при устието на р. Камчия се срѣща, по старитѣ джбови дървета, гжсеницата на една особена процессионка, която на пръвъ погледъ изглежда да прилича много на *Th. processionea* L.. Такива гжсеници, както ми казаха, се намиратъ и по джбоветѣ край манастиря Св. Константинъ. Тия гжсеници иматъ обаче нѣкои белези, които не отговарятъ на описанията на джбовата процессионка отъ Срѣдна Европа. Сжщитѣ гжсеници се срѣщатъ и при Баба-Долъ въ Добруджа при Бургасъ (Чорб. 1915 стр. 25) и при с. Вургари въ Странджа планина (Илчевъ 1924 p. 177)²⁾

Fam. *Lymantriidae*.

Нурогумна morio L. (879). — Тая обикновена ливадна пеперудка не липсва, рано на пролѣтъ (18. V. 1920) и въ Евксиноградъ, обаче се срѣща въ единични екземпляри.

¹⁾ Край брѣга на Черно-море сж констатирани още следнитѣ видове нотодонтиди: *Drymonia vitata* Stgr. [802], *Notodontia zigzag* L. (815) и *Phalera bucephaloides* O. (859) всички при Бургасъ. Освенъ това при с. Серика въ делтата на Дунава (Румъния) е уловена *Ptilofoxa plumigera* Schiff. (презъ ноемврий 1917, вижъ Fiebig 1917 p. 105), а при Цариградъ на 8. V. 1910 *Pugaerapigma* Hfn. (Graver 1925 p. 8).

²⁾ Изъ колноститѣ на Цариградъ се срѣща и боровата процессионка. *Thaumetopoea pityocampa* Schiff. [Graves 1925 p. 8].

Има я и изъ околноститѣ на Варна (Rbl. 1 p. 202) и Бургасъ (обикновена презъ май; Чорб. 1915 стр. 25)¹⁾

Dasychira fascelina L. (904) — Единични екземпляри отъ силно косматата гжсеница на тоя видъ срѣснахъ изъ Евксиноградския паркъ да пълзятъ изъ тревата на 28. V. 1928 година.

Dasychira pudibunda L. (908). — Единъ едъръ, много бледенъ екземпляръ уловихъ на 22.V. 1928 г.. У него тъмното полумесечно петно, както и апалното петно върху заднитѣ крила, много ясно изпжкватъ.

Euproctis chrysorrhoea L. (913). — Гжсеницитѣ на тоя видъ се срещатъ по овощнитѣ дървета на Евксиноградската овощна градина презъ срѣдата на месецъ май. Най-силно нападатъ ябълковитѣ дървета.

Сжщиятъ видъ се срѣща и при Текиръ-Гьолъ въ Добруджа (Cardj. 1929 p. 54), при Бургасъ и при Цариградъ (Graves 1925 p. 7)²⁾.

Laelia caenosa Hb. (922). — Споредъ указанията на Rebel (Stud. I, p. 234) се срѣща изъ околноститѣ на Варна. Има я и при Текиръ-Гьолъ въ Добруджа (Cardj. 1929 p. 54), при Бургасъ (на 12. и 19.VI. 1911 год. Чорбадж.) и при Цариградъ (Graves 1929 p. 54)³⁾.

Fam. Lasiocampidae.

Malacosoma neustria L. (956). — Гжсеницитѣ ги наблюдавахъ по сливовитѣ дървета въ Евксиноградъ на 20. V. 1928 год. Срѣща се въ Варна и при Бургасъ.

Lasiocampa trifolii medicaginis Bkh. (976) — Тая нощна пеперуда прекосява денемъ, съ бързъ летежъ, ненасяденитѣ съ дървесна растителностъ мѣста на Евксиноградския паркъ. Лови се много мжчно. Нѣколко години подъ редъ е била ловена тукъ отъ Н. В. Царъ Борисъ III, а именно: на 14.VIII. 1921, на 21. VIII. 1922, на 17. VII. 1924 и на 15. VIII 1925 година.

Сжщиятъ видъ е намѣренъ по крайбрѣжието при Бургасъ на 23.VIII. 1911 — 1.IX. 1911 (Чорб. 1915 стр. 26), при носъ Зехтинъ-Бурунъ отъ Илчевъ и при Цариградъ (Graves 1925 p. 11).

¹⁾ При Бургасъ се срѣща *Orgyia antiqua* L.. Тоя въ Срѣдна Европа обикновенъ вредителъ на овощнитѣ дървета е много рѣдкъ въ България.

²⁾ При Бургасъ се срѣща въ две поколения (презъ юний и августъ) видътъ *Porthesia similis* Fyes. (Чорб. 1915 стр. 25).

³⁾ *Sfilpnocia Silicis* L. (925) и *Lymantria dispar* L., които се срѣщатъ въ околноститѣ на Варна, Бургасъ и Цариградъ (Graves 1925 p. 7) не ще да липсватъ и въ Евксиноградъ. При Бургасъ сж намѣрени още и *Lymantria monacha* L. и *Eumantria errita* Esp. (938).

Gastropacha quercifolia hoegei Heu. (1998).—Въ Сръдна Европа, а също така и въ София и околноститѣ ѝ, тая пеперуда се появява въ едно поколение презъ годината и то хвърчи въ началото на м. юлий. Въ Евксиноградския паркъ, а изглежда че е така и въ цѣлата южна частъ на Балканския полуостровъ, тоя видъ се появява два пѣти презъ годината, т. е. въ две генерации. Първата генерация хвърчи въ Евксиноградъ презъ края на юний месецъ (24. VI. 1926 год., уловена отъ Н. В. Царь Фердинандъ I), а втората въ началото на септемврий (1—10. IX. 1926 год., 1. IX. 1929 г. 30. VIII. 1920 година; 7 екземпляри ловени отъ Н. В. Царь Борисъ III.).

Екземпляритѣ отъ второто поколение сж дребни и побледо ржждиви отъ тия на първото поколение. Тѣ иматъ дължина на предното крило само 20—24 м. м. и размахъ на крилата 35 — 44 м. м. Тѣ се силно различаватъ отъ сръдноевропейскитѣ и софийски екземпляри.

Но и запазенія въ сбирката на Царск. Ентомологична Станция евксиноградски екземпляръ отъ първо поколение се различава доста отъ сръдно-европейскитѣ екземпляри. За него още презъ 1914 г. (Труд. Бълг. Природоизп. Д-во кн. VII р. 49) съмъ писалъ, че „е съ по-изострени криле и съ отворенъ желтокафявъ цвѣтъ.“

Изглежда че евксиноградскитѣ *Gastropacha quercifolia* трѣбва да се зачислятъ къмъ подвида *hoegei* Heu-aesker, който подвида е бидъ разглежданъ до сега отъ разнитѣ автори, ту като оберация, ту като второ поколение на типичната *Luercifolia*. Това ясно изпжква отъ следнитѣ цитати извлечени отъ познати крупни съчинения по лепидоптерология.

Rebel въ *Berges Schmetterlingsbuch* 1910 р. 128 пише: „навсѣкжде въ сръдна Европа презъ юний и юлий“. А за *hoegei* казва: „има само половина отъ нормалната голѣмина, презъ септемврий месецъ (втора генерация).“ Той не казва тая втора генерация где се срѣща.

Spuller (Bb. I 1908) на стр. 128 казва че видътъ *Luercifolia* се срѣща въ сръдна Европа само въ 1 генерация, а за формата *hoegei* приема че е „*generatio aestivalis*“ на типичната и я описва като „по-малка, по-свѣтла, червено-желта“ и добавя „само въ медитеранската зона, презъ септемврий“.

Seitz (II Bd. 1913) не казва нищо за редовно появяване на една втора есенна генерация. Той пише (р. 168) за *ab. hoegei* следното: „една дребна форма (*Zweriform*), съ половина голѣмина отъ нормалната, която се появява въ благоприятни години, като една втора генерация презъ месецъ септемврий; получава се по нѣкога и като продуктъ на изкуствено отглеждане“.

Редовно срѣщане на 2 поколения установява съ сигурност *S. laude* въ Далмация (*Faunula-Adriatica* 1923 г. р. 322) като казва: „Въ южнитѣ страни се срѣща навсѣкжде въ 2 генерации, презъ юний и презъ августъ-септемврий (II генерация — *hoegei*).“ И тоя авторъ обаче приема само втората генерация за *ab. hoegei*.

Споредъ нашето мнение, даденото отъ *Neuaecker* название *hoegei* трѣбва да се вземе като подвидово название за оная форма отъ *Las. quercifolia*, която се срѣща въ южна Европа и която редовно се появява въ 2 поколения презъ годината.

Macrothylacia rubi L. (192). — Подобно на *Lasiocampa trifolii* и тоя видъ хвърчи денемъ изъ свободнитѣ отъ дървета мѣста на парка, обаче не презъ късно лѣто, а рано напролѣтъ презъ месецъ май (29.V.1928 год.)

Има я и при Бургасъ (6. V. 1910. Чорб. 1915 стр. 26).¹⁾

Fam. Lemoniidae.

Lemonia balcanica H. S. (1019). — Единъ мъжки екземпляръ уловихъ вечерно време на 3. X. 1927 год.

Намѣрена е и при Варна (*Rebel* I, р. 906) и Бургасъ (Чорб. 1915 стр. 27).

Fam. Saturniidae.

Perisomena caecigena *Kupido* (1029). — Отъ тая красива субтропична пеперуда улови Н. В. Царъ Борисъ III единъ добре запазенъ мъжки екземпляръ на 16.X.1923 г.

Презъ сѣщата година на 30. X. имахъ възможността нощно време заедно съ Н. В. Царя да наблюдавамъ нѣколко екземпляра при устието на рѣка Ропотамосъ на югъ отъ Созополъ.

Нощно време тѣ стремоглаво навлизаха въ запаления огънь и тамъ изгарѣха. Въпрѣки старанията ни да уловиме нѣкои преди да попаднатъ въ огъня, това не ни се удаде поради бързия, забърканъ летежъ на тая пеперуда. Н. В. Царъ Борисъ е наблюдавалъ сѣщиятъ видъ и при портъ Виза въ края на септемврий 1922 год.. (вижъ Илчевъ 1924 стр. 177).

Познатитѣ до сега находища на тая красива пеперуда сж: София (X. 1908, Бурешъ), паркътъ Врана (6. X. 1924), Кюстендилъ (Дрѣнв.), гара Бѣлово (Бурешъ), с. Якоруда - Разлож-

¹⁾ Въ околноститѣ на Варна сж констатирани още (вижъ *Rbl.* I, р. 205): *Malacosoma castrensis* L., *Malacosoma franconica* Esp. и *Trichiura crataegi* Z. Първитѣ два вида се срѣщатъ и при Цариградъ (*Graves* 1925 р. 11) и не ще да липсватъ и въ Евксиноградъ.

При Бургасъ и въ околноститѣ на Цариградъ се срѣщатъ и *Lasiocampa quercus* L. и *Odonestis prunl* L.

ко (12. XI. 1914 Н. В. Царь Фердинандъ), Кърджалий (5. X. 1915 отъ Н. В. Царь Фердинандъ), Сливенъ, Казанлъкъ, Варна, Бургасъ.

Saturnia pyri L. (1034). — Най-голѣмата нощна пеперуда, която хвърчи изъ Евксиноградския паркъ. Въ края на май (20—30. V. 1928 год.) редовно се появявали всѣка вечеръ около електрическитѣ фенери. Не рѣдко попада и нейната дебела, голѣма, зелена гжсеница. Тя се храни обикновено съ листата на овощнитѣ дървета; тука въ Евксиноградъ Н. В. Царь Борисъ III е наблюдавалъ тая гжсеница да се храни съ листата на орѣхъ и съ листата на ясенъ (*Fraxinus*). Отхранена една такава гжсеница тя направи пашкулъ на 1. VIII. 1928 год., а отъ него излѣзе пеперуда на 29.V.1929 год..

Край Черноморското крайбрѣжие е констатирана при Кюстенджа (Fiebig 1927 p. 105) при Текиръ-Гьоль (Car. 1929 p. 54), при Варна (Rbl. Stud. I, p. 207), при Бургасъ (Чорб. 1915 p. 27) и Цариградъ (Graves 1925 p. 11).¹⁾

Fam. Drepanidae.

Clix glaucata Sc. (1057). — Единъ прѣсенъ екземпляръ уловихъ вечерно време по електрическитѣ лампи на 20. V. 1928 год..

По Черноморския брѣгъ е намѣренъ сѣщиятъ видъ и при Бургасъ (Чорб. 8. V. — 30. VI. 1911 г.) и при Текиръ-Гьоль въ Добруджа (Card. 1929 p. 54).

Fam. Thyrididae.

Thyris fenestrella Sc. (1059). — Наблюдавахъ го на 6.VI.1928 г. да облита цвѣтящитѣ *Spirea* и *Crataegus*.

За околноститѣ на Варна е указанъ тоя видъ отъ Rebel (Stud. I p. 208), а за Бургасъ отъ Чорбаджиевъ.

Fam. Pyralidae

Galleria melonella L. (11). — По-рано я имаше изъ старитѣ кошери на Евксиноградския пчелинъ. При преглежнето на кошеритѣ на модерния пчеленъ на 26.V.1928 год. Нейно Царство Височество Княгиня Евдокия, която се занимава интензивно съ пчеларство, наново намѣри нѣколко гжсенички отъ тоя голѣмъ пакостникъ на пчелнитѣ пити. Заедно съ тия гжсенички бѣха намѣрени и 3 пашкулчета отъ друга

¹⁾ Въ околноститѣ на Варна, а сѣщо и при Бургасъ се срѣща *Saturnia spini* Schiff. А видътъ *Saturnia pavonia* L. е констатиранъ при Бургасъ (Чорб. 1915 стр. 27) и Цариградъ (29.III.1929; Graves 1925 p.11).

нѣкоя пеперудка; тѣ за жалость не бѣха запазени за да се види на кой видъ молецъ принадлежатъ.

По Черноморското крайбрѣжие я има при Бургасъ (Чорб. 1915 стр. 5) и при Цариградъ (21—27.VIII. 1919 Graves 1915 p. 12.)

Crambus inquinatellus Schiff. (42). — Множество екземпляри хвърчаха денемъ изъ тревениститѣ газони на парка презъ началото на септемврий месецъ 1928 г.. Следъ *Nemophila noctuella* това е най-обикновената и редовно срѣщаща се пиралида въ Ексиноградъ.

Разпространена е въ цѣла Европа. Има я и при Бургасъ (често, Чорб. 1915) и при Цариградъ (Graves 1925).

Crambus geniculeus Hw. (53). — Заедно съ предишния видъ; сжщо така не рѣдко.

Разпространенъ е въ центр. и юж. Европа, Мала-Азия, Понтусъ и Сирия. Има го и изъ околноститѣ на Бургасъ (презъ августъ и септемврий, Чорб. 1915).

Crambus contaminellus Hb. (54). — По-рѣдко отъ предишнитѣ два вида; изъ необработенитѣ мѣста на парка. На 12.IX.1925 г. уловиха два прѣсни екземпляра.

Има го и при Бургасъ, вѣроятно въ две поколения презъ годината: май и септемврий (Чорбаджиевъ 1915 год.)

Crambus tristellus T. (61). — Най-едриятъ отъ видоветѣ на рода *Crambus* срѣщащъ се изъ Евксиноградския паркъ презъ първата половина на мес. септемврий.

Разпространенъ е въ цѣлата палеарктична областъ.

Eromene bella Hb. (149). — Единъ екземпляръ уловихъ на 7.IX.1925 г. ¹⁾, срѣща се при Варна (Rbl. I p. 293).

Има я и при Бургасъ, изобилно юний до августъ (Чорб.). Сжщо и при Текирь-Гьолъ въ Добруджа (Card. 1919 p. 64).

Psammotis hialinalis Hb. (942). — Изъ необработенитѣ мѣста на парка не рѣдко презъ май. Разпространена изъ цѣла България. Има я и при Бургасъ (май до августъ).

Ancilosia cinnamomella Dup. (298). — Нѣколко екземпляра уловихъ нощно време на 20.V.1928 год.

Има я при Бургасъ, рѣдко (Чорб.) и при Текирь-Гьолъ въ Добруджа (Card.).

Psorosa dahliella Tr. (402). — Заедно съ *Herculia glaucinalis* L. хвърчеше много на често около електрическитѣ лампи, презъ цѣлия месецъ септемврий 1925 г.. Уловенитѣ екземпляри сж отъ II-ро поколение.

Има я при Бургасъ (презъ май — първо поколение) и при Текирь-Гьолъ (Card.).

¹⁾ Въ Добруджа при Текирь Гьолъ е уловена *Eromene ramboisella* Dup. (Carad. 1929 p. 58).

Salebria semirubella Hb. (654). — Единични екземпляри уловихъ нощо време на 10—20.IX.1925 г.. Тия екземпляри сж отъ второ поколение.

Първото поколение е констатиралъ Чорбаджиевъ при Бургасъ презъ май. Има я при Цариградъ (септемврий, Graves).

Glyptoteles leucacrinella Z. (786). — Нѣколко екземпляра уловихъ нощо време на 19.X.1928 г.

При гр. Варна я констатиралъ и Дрѣновски (августъ 1919 г.). Географското ѝ разпространение обхваща: Централна Европа, Далмация и Южна Русия.

Endotricha flammealis Schiff. (808). — Въ парка Ексиноградъ се срѣща въ 2 поколения: едно презъ май (23.V.1928) и второ презъ септемврий (9.IX.1925 г.) Хвърчи нощо време не рѣдко около електрическитѣ лампи. Единиятъ отъ уловенитѣ презъ септемврий екземпляри принадлежи на *a.b. adustalis* Tur.

Има я при Бургасъ (юний, юлий Чорб.) Текиръ Гьолъ въ Добруджа (презъ юлий, Caradj.), при Цариградъ (презъ августъ, Graves).

Adlossa pinguinalis L. (825). — На 7.VI.1928 г. уловихъ нощо време 5 екземпляра.

Има я при Текиръ-Гьолъ (Caradja), Бургасъ и Цариградъ (Graves 1926 p. 7).

Hypsopigia costalis F. (834). — Много обикновенъ видъ изъ Ексиноградския паркъ, обаче се вижда да хвърчи само нощо време, около електрическитѣ лампи, като навлиза въ стайтѣ. Почва да се явява въ единични екземпляри презъ началото на м. юний (1—6.VI. 1928 г., първо поколение), а изобилно хвърчи презъ цѣлия месецъ септемврий (вѣроятно второ поколение). Прѣсни екземпляри ловихъ и на 12.X.1928 г.

Има я и при Текиръ-Гьолъ въ Добруджа (Cad.), при Бургасъ и при Цариградъ (15.IX. 1919 Graves 1915 p. 19).

Pyralis farinalis L. (836). — Тоя широко разпространенъ изъ палеарктическата областъ видъ (има го даже и въ сев. Америка и Австралия) не липсва и въ Ексиноградъ. Прѣсни екземпляри ловихъ на 23.V.1928 год.. При Варна ловенъ отъ Apfelbeck (вижъ Rbl. I p. 299). Има го и при Бургасъ (априлъ до септемврий; Чорб. не рѣдко), при с. Кюприя (Илчевъ 1920 стр. 181) и при Цариградъ (Graves 1925).

Herculia glaucinalis L. (845). — Тая пеперуда хвърчеше въ множество екземпляри около електрическитѣ лампи презъ цѣлия месецъ септемврий 1925 год.

Има я при Текиръ-Гьолъ въ Добруджа (Card. 1929 p. 50), и при Цариградъ (15. XI. — 27. X. 1919; Graaves 1925 год.)

* *Constantia massiliensis* Dup. (873). — Въ Европа тоя видъ е билъ намѣренъ само въ южна Франция и южна

Русия при Сарепта. Въ Евксиноградския паркъ уловихъ нощно време на 10—11. IX. 1921 год. 2 екземпляра. Трето едно находище въ Европа е Текирь-Гьоль въ Добруджа дето презъ юний месецъ 1929 г. сж били уловени нѣколко екземпляра отъ A. Caradja (1929 p. 59).

Срѣща се и въ Мала-Азия като var. *taurica* Rbl.

Psamotis hyalinalis Sc. (942). — Тоя широко разпространенъ въ България видъ се срѣща въ Евксиноградъ въ 2 генерации: първа презъ май (25. V. 1928 г.) и втора презъ септемврий (10. XI. 1925 г.).

Има го и при Бургасъ отъ май до августъ (Чорб. 1925).

Sylepta ruralis Sc. (994). — Нѣколко екземпляра уловихъ на 8. IX. 1925.

Има я при Бургасъ; отъ май до септемврий (Чорб. 1915).

Evergestis extimalis Sc. (1025). — Два екземпляра уловихъ вечерно време на 20. и 28.V.1928. Има я и при Текирь-Гьоль въ Добруджа (Card. 1929 p. 64).

Nemophila noctuella Schiff. (1039). — Най-обикновената *Microlepidoptera* въ Евксиноградския паркъ. Денемъ при преминаване изъ тревенистите мѣста на парка изхвърква изъ подъ краката на човѣка въ множество екземпляри.

Нощно време хвърчи изобилно около електрическитѣ лампи. Хвърчи презъ цѣлия топълъ сезонъ на годината, отъ най-ранна пролѣтъ до късна есенъ. Нѣкои отъ пеперудитѣ вѣроятно презимуватъ, тъй като на 15. V. 1928 г. хвърчеха стари, вече окжсани екземпляри. Най-много хвърчеше отъ 6. IX. до 20. X. 1924 год.

Срѣща се изобилно по цѣлото Черноморско крайбрѣжие.

** *Euclasta splendidalis* HS. (1002). — Четири екземпляра отъ тоя ненамѣренъ до сега въ Европа видъ уловихъ нощно време на 11. IX. 1925; 8. IX. 1926 и 10. IX. 1927.

Екземпляритѣ сж съвсемъ прѣсни, което показва, че тоя видъ е постояненъ елементъ въ фауната на Евксиноградския паркъ. За разпространението на тая пеперуда се знаѣше до недавна, че е ограничено само върху Мала-Азия и Армения¹⁾.

Phlyctaenodes sticticalis L. (1061). — Въ грамадни множества се появи тая пеперуда изъ Евксиноградския паркъ презъ есенъта на 1929 год. Тревениститѣ газони изъ парка бѣха препълнени отъ нея. Когато човѣкъ вървѣше изъ тревата, пеперудкитѣ на цѣли облаци изхвъркваха изъ подъ краката му. Вечерно време тѣ съ хиляди хвърчеха около електрическитѣ лампи, навлизаха и въ освѣтленитѣ стаи на двореца и ставаха доста досадни.

¹⁾ Английскиятъ лепидоптерологъ Ph. Graves отъ Британския музей въ Лондонъ ми съобщава съ писмо че тоя видъ е билъ уловенъ не отдавна и въ Гърция.

Негово Величество Царя, знаейки че гжсеничките на тая пеперудка сж голѣми пакостници за ливадните и зеленчукови растения, нареди въ началото на септемврий с. г., да се взематъ мѣрки за тѣхното унищожение. Използувана бѣ най напредъ привлекателната способностъ на свѣтлината: кладени бѣха огньове изъ парка, къмъ които пеперудите стреломоглаво се втурваха и изгарѣха съ десетки хиляди. По-късно къмъ срѣдата на месецъ септемврий се явиха и гжсениците на пеперудата, като нападнаха главно люцерната и еспарзетата. Нападнатите мѣста бѣха прѣскани по нареждане на Негово Величество Царя съ 4% разтворъ отъ калиевъ хлоридъ. Прѣскането бѣ извършено съ лозарска прѣскачка. Тоя начинъ на борба се показа доста ефикасенъ и пригоденъ.

Тия пеперудки се срѣщаха и други години въ Евксиноградъ, обаче въ незначителни количества. Миналата 1928 г. презъ май месецъ не ги забелязахъ тука, а презъ септемврий месецъ сжщата година се срѣщаха рѣдко (много поизобилно имаше *Nemophila noctuella* Sch.). Презъ по-раншни години я имаше тука въ голѣми множества само презъ 1921 год. Презъ настоящата 1929 год. пеперудките бѣха изобилни не само въ Евксиноградъ но и въ цѣла България особено въ източната ѝ половина. Къмъ 1 септемврий правѣше впечатление на всѣки пжтуващъ съ трена отъ София за Варна голѣмото множество отъ тия пеперуди, които изхвъркваха около трена на цѣли облаци, а вечерно време навлизаха и въ вагоните и се въртѣха около вагонните лампи.

Mesona polygonalis Hb. (1073). — Три екземпляра уловихъ въ парка на 14—16.IX. 1925 и единъ четвърти на 26.V. 1928 г. Тия две дати показватъ че тоя видъ се срѣща тука въ две поколения.

Има го при Бургасъ (10.X.1912 г. Чорб.) и Цариградъ (21.VII.1922; Graves 1926 p. 7).

Synaeda dentalis Schiff. (1089). — Единъ екземпляръ бѣ уловенъ отъ поручикъ Цанковъ на 8.IX.1926 г.. Екземпляра принадлежи на втората генерация; първата е ловилъ Чорбаджиевъ при Бургасъ на 18.VI. 1910 год. Има я и при Цариградъ презъ юний и октомврий (Graves 1926 г.) и при Тикиръ-Гьолъ въ Добруджа (Card. 1929 p. 60).

Pionea ferrugalis Hb. (1151). — Тая дребна пеперудка заедно съ *Hipsor. costalis* и *Herculia glaucinalis* е най-често срѣщащата се микролепидоптера изъ Евксиноградския паркъ. Явява се въ 2 генерации: една презъ май, друга презъ септемврий и октомврий. Екземплярите отъ второто поколение сж въ по-голѣмо изобилие. Вариратъ силно.

Има я при Бургасъ (VI до X; Чорб.), Текиръ-Гьолъ въ Добруджа (Card.) и при Цариградъ (Graves 1925 г. p. 13).

Pionea rubiginalis Hb. (1166). — Ловихъ я вечерно време по електрическитѣ лампи на 20.V.1928 год..

Намѣрена е и при Текирь-Гьолъ въ Добруджа (Card. 1929 г. р. 60).

Metasia orphialis Tr. (1128). — 1 екземпляръ на 6.IX. 1925.

Има го при Бургасъ (често VII—IX, Чорб.) и Цариградъ (10.VI.1922).

Pyrausta purpuralis L. (1251) — Въ прѣсни екземпляри хвърчеше денемъ изъ тревениститѣ мѣста на парка на 12.IX.1925. Второ поколение.

Има я при Бургасъ (априль до септемврий; Чорб.) и при Цариградъ (19.IV.1920 Graves).¹⁾

Fam. Pterophoridae.

Pterophorus monodactylus L. (1387). — Не рѣдко изъ парка презъ цѣлия месецъ септемврий 1925 г.. Нощно време хвърчи около електрическитѣ лампи.

Има го и при Бургасъ (февруарий до ноемврий; Чорб.) и при Цариградъ (2.XI. 1919; Graves 1925).

Pterophorus osteodactylus L. (1396). — 2 екземпляра отъ тая бѣлозеленикава петоперка уловихъ на 8 и 17.IX. 1925 г. Срѣща се много по-рѣдко отъ предишния видъ.

Другаде край Черно-море не е намѣренъ.

Fam. Tortricidae.

Olethreutes arcuella Cl. (1896). — На 23.V. 1928 уловихъ нѣколко екземпляра изъ храсталацитѣ задъ морската баня.

Широко разпрострененъ изъ България, обаче край Черно-море не е намиранъ досега.

Olethreutes striana Schiff. (1901). — Два прѣсни екземпляра уловихъ на 10.IX.1925 год. Тѣ принадлежатъ вѣроятно на второто есенно поколение. Екземпляри отъ I-во поколение лови Чорбаджиевъ при Бургасъ презъ мес. май.

¹⁾ За околнитѣ на гр. Варна сж посочени, че се срѣщатъ споредъ Lederer и следнитѣ видове Pyralidae: *Scirpophaga praelata* Sc. (185), *Donacaula mucronellus* Schiff. (191), *Homoeosoma sinuella* F. (232), *Ephestia modestella* Ld. (274), *Ancylosis sareptella* H. S. (306), *Oxybia transversella* Dup. (401), *Pempelia ornatella* Schiff. (425), *Eccopisa effractella* F. (465), *Salebria palumbella* F. (611), *Rhodophaea rosella* Sc. (744), *Rhodophaea dulcella* L. (750), *Myelois cribrella* Hb. (766), *Cledeobia moldovica* Esp. (891), *Nymphula nymphaeata* L. (913), *Eurhipara urticata* L. (943), *Scoparia ochrealis* (943), *Agrotera nemoralis* Sc. (984), *Phlyctaenodes verticalis* L. (1043), *Titania pollinalis* Schiff. (1090), *Pyrausta palustralis* Hb. (1234), *P. sanguinalis* L. (1242), *P. aurata* Sc. (1253) и *Heliothela atralis* Hb. (1307).

Oenophthira pilieriana Schiff. (1505). — Констатирана при Варна (Rbl. I. p. 319) като пакостникъ на лозята.

Другаде по Черноморското крайбрежие е намирана само при Бургасъ презъ юний (Чорбад. 1915 стр. 63).

Polychrosis botrana Schiff. (1949). — Въ статистиѣ си отъ 1923 и 1925 год.¹⁾ обърнахъ внимание върху факта че тоя вредителъ на лозовата култура се разпространява все по-вече и по-вече изъ България. Въ Евксиноградския паркъ лозовия молецъ е наблюдаванъ само по старитѣ асми, особено по сорта „димридь“. Има две поколения презъ годината.

Констатиранъ е и при Бургасъ и Варна.

**Lobesia reliquana* Hb. (permixtana Hb.) (1963). — Нѣколко екземпляра уловихъ ношно време на 17.IX.1925 г.

По Черноморското крайбрежие не е намирана.

Notocelia roborana Tr. (2062). — Рѣдко. Единъ екземпляръ на 14. IX. 1925 година.

Има я при Текирь-Гьолъ въ Добруджа (Carad. 1929 p. 61) и при Бургасъ (юний до августъ)²⁾.

Fam. Glyphipterygidae.

Simaethis nemorona Hb. (2314). — Единъ екземпляръ на 14.X.1928 (det. Meyric).

Ловенъ е и при Варна (Rbl. Stud I. p. 325), Бургасъ (презъ юлий до септемврий) и при Цариградъ (Graves 1926 p. 8; презъ септемврий 1925).

Fam. Yponomeutidae.

Yponomeuta evonymellus L. (2366). — Върху красивитѣ, зелени, живи стени отъ декоративния храстъ *Evonymus japonicus* се срѣщатъ по нѣкога бѣлитѣ, изплетени отъ паяжина гнѣзда на гжсеницитѣ на тоя видъ. Гнѣздото обхваща обикновено 10 — 15 листа на растението сплетени съ лепливата бѣла паяжина. По тия влакна сочнитѣ, бѣложълти съ черни точки гжсеници се движатъ както напредъ така и заднишкомъ. Тѣ изгризватъ вплетенитѣ листа и следъ това

¹⁾ Бурешъ Ив.: Лозовия молецъ (*Polychrosis borana*), неговата биология и срѣдства за борба съ него. — Трудове на Бълг. природоиз. друж. кн. X, стр. 146—173. София 1929.

Бурешъ Ив.: Изучаваня върху биологията на лозовия молецъ (*Polychrosis botrana*) и начинитѣ за неговото унищожение. — Списание на Земледѣл. изпитателни инстит. въ България. Год. III, кн. 3—4, стр. 271—300. София 1925.

²⁾ При града Варна се срѣщатъ споредъ Lederer [вижъ Rbl. I. 1903] още следнитѣ видове отъ сем. *Glyphipterygidae*, *Yponomeutidae* и *Plutellidae*: *Millieria dolosana* H.S. (2319), *Glyphipteryx fuscoviridana* Hw. (2325), *Cerostoma persiciella* F. (2474).

правятъ въ сѣдство съ старото гнѣздо ново такова. Нѣкои години, както ми разправя главниятъ градинарь г-нъ Шипаровъ, такива гнѣзда съ гжсенички се срѣщатъ доста на често по евонимуса и трѣбва да се чистятъ, за да не се оголятъ цѣли клони отъ растението. Презъ юний 1928 год., азъ преглеждахъ специално за тия гжсеници множеството евонимусови храсти изъ парка; намѣрихъ само три гнѣзда. Хранени, намѣренитѣ гжсенички свиха дребни, бѣли пашкулчета на 7. и 8. VI. 1928 год., а отъ тия последнитѣ излѣзоха пеперудки на 21. VI. с. г.

Другаде край Черно-море тоя молецъ не е намиранъ¹⁾

Fam. *Plutellidae*

Plutella maculipennis Curt. (2447). — На 20. V. 1928 хвърчеше не рѣдко изъ храститѣ отъ *Euphyas*. Нощно време се привлича отъ свѣтлината на електрическитѣ лампи.

Срѣща се на често при Бургасъ, презъ цѣлия топълъ сезонъ (Чорб. 1915 стр. 69); при Текиръ-Гьоль въ Добруджа (Card 1929 p. 61) и при Цариградъ (Graves 1925 p. 14).

* *Cerostoma trichonella* Mn. (2460). — Единъ екземпляръ уловихъ на 14. X. 1928.

Разпространението на тоя видъ е ограничено въ Южна Европа, Има го въ Испания, Далмация и Мала-Азия. Край Черно-Море и въ България не е намиранъ досега.

Fam. *Gelechiidae*.

* *Brachmia triannulella* H.S. (2911). (det. Meyrick) — Два екземпляра уловихъ нощно време на 20. V. 1928 год.

Разпространена е въ цѣла срѣдна и южна Европа, въ Мала-Азия и Армения. Другаде край Черно-море не е намирана.

Psecadia pusiella Roem. (3142). — Нѣколко прѣсни екземпляри уловихъ нощно време на 6. до 25. IX 1925. Тѣ принадлежатъ на 2-то поколение.

Намѣрена е и при Бургасъ (мартъ до септемврий).

Psecadia bipunctella F. (3143). — Единъ екземпляръ уловихъ нощно време на 19. IX. 1925 година.

Намѣренъ и при Варна (Rbl, Std. I, p. 335) и Цариградъ (Graves 1925 p. 14).

Depressaria subpropinquella Stt. (3206) — Отъ тая бѣло-охрена гелехида уловихъ нѣколко екземпляра, нощно време, около електрическитѣ лампи на 10.V.1928 год..

1) При Бургасъ (Чорб. 1915 стр. 68) се срѣщатъ отъ сѣщиятъ родъ видоветѣ: *Uropometia plumbelus* Schiff., *rorelus* Hb. и *congnatellus* Hb. Вториятъ видъ се срѣща и при Текиръ-Гьоль въ Добруджа.

Разпространена е въ централна и южна Европа и въ Мала-Азия. Край Черно-море не е намирана. Нова за фауната на България.

Fam. Tineidae.

Euplocamus antracinalis Sc. (4511).—Презъ края на месецъ май 1928 год. го срѣщнахъ на всѣкжде изъ джбовитѣ гори по черноморското крайбрѣжие отъ Аладжа монастиръ до носъ Емине. Въ Евксиноградския паркъ хвърчеше на 25. V. 1928. Особено много го имаше въ джбовата гора при Гюндюз-чешме надъ Галата при Варна.

Констатиранъ е при Бургасъ (май, Чорб. 1915 стр. 77) и при с. Кюприя при Созополъ (Ил. 1929 стр. 182).

Euplocamus ophis Cr. (4514). — Нѣколко екземпляра уловихъ изъ храсталачеститѣ мѣста задъ морскитѣ бани на 23. V. 1928 год. Имаше я доста на често и при Аладжа монастиръ североизточно отъ Евксиноградъ на 1. VI. с. г.

Не рѣдко се срѣща и при Бургасъ, Зехтинъ - Бурунъ и Кюприя (Ил. 1924 стр. 182). Има я и при Цариградъ (21. VI. 1919, Graves). ¹⁾

* *Trichophaga teretzella* L. (4539). — Нощно време на 23. V. 1923 год. уловихъ единъ екземпляръ.

По Черноморското крайбрѣжие е намирана при Бургасъ. Не ще да липсва и другаде изъ човѣшкитѣ жилища. Намѣрена и въ Варна (Rbl. Stud. I p. 542). ²⁾

¹⁾ Изъ околноститѣ на Варна сж намѣрени отъ Lederer (вижъ Rebel, Stud. I 1903) следнитѣ видове отъ семейство Tineidae: *Atychia appendiculata* Esp. (4450), *Monopis rusticella* Hb. (4537) и *Tinea corticella* Cur. (4544).

²⁾ А. л. К. Дръновски е уловилъ при Варна (вижъ сп. Естествознание и География, год. IV, стр. 47. София 1924): *Cymnacyla canella* Hb. (322), *Spermatophora hornigii* L. (2812), *Euzopera fuliginosella* Hein (463) и *Proctolopha pornasiella* Rbl.